Europski parlament
2024-2029

USVOJENI TEKSTOVI

P10_TA(2026)0020

Bespilotni zrakoplovi i novi sustavi ratovanja – potreba da se EU prilagodi kako bi bio spreman na aktualne sigurnosne izazove

Rezolucija Europskog parlamenta od 22. siječnja 2026. o bespilotnim zrakoplovima i novim sustavima ratovanja – potreba da se EU prilagodi kako bi bio spreman na aktualne sigurnosne izazove (2025/2088(INI))

Europski parlament

– uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU),

– uzimajući u obzir članak 42. stavak 7. Ugovora o Europskoj uniji (UEU) i članak 222. UFEU-a,

– uzimajući u obzir Komisijin Prijedlog uredbe Vijeća o utvrđivanju višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2028. – 2034. (COM(2025)0571),

– uzimajući u obzir Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Europskog fonda za konkurentnost („EFK”), uključujući posebni program za aktivnosti istraživanja i inovacija u području obrane i stavljanju izvan snage uredaba (EU) 2021/522, (EU) 2021/694, (EU) 2021/697, (EU) 2021/783, stavljanju izvan snage odredaba uredaba (EU) 2021/696 i (EU) 2023/588 i o izmjeni Uredbe (EU) (COM(2025)0555), koja sadržava obrambenu i svemirsku komponentu za jačanje obrambene industrijske baze, što se odnosi i na bespilotne zrakoplove,

– uzimajući u obzir sastanak na vrhu NATO-a u Haagu 2025. i produbljivanje strateškog partnerstva EU-a i NATO-a, posebno u pogledu kapaciteta za inovacije u području bespilotnih zrakoplova i njihovu integraciju te sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova (C-UAS), uključujući NATO-ov akcijski plan za brzo usvajanje i plan za suradnju NATO-a i Ukrajine u području inovacija, koji su osmišljeni kako bi se pružila potpora Ukrajini i poboljšala zaštita zračnog prostora i kritične infrastrukture saveznika,

– uzimajući u obzir Akcijski plan za pripravnost, predstavljen na sastanku na vrhu NATO-a u Walesu 2014. kao odgovor na rusko nezakonito pripojenje Krima, a koji se razvio u osnovni okvir za pristup NATO-a odvraćanju i obrani i 2022. doveo do novog modela snaga NATO-a,

– uzimajući u obzir prilagođena partnerstva EU-a u području sigurnosti i obrane s Norveškom, Moldovom, Japanom, Južnom Korejom, Albanijom, Sjevernom Makedonijom i Ujedinjenom Kraljevinom, koja su osmišljena za jačanje suradnje u područjima kao što su upravljanje krizama, pomorska i kibernetička sigurnost, vojna mobilnost i suradnja obrambene industrije,

– uzimajući u obzir zaključke Vijeća od 26. lipnja 2025. o Ukrajini, Bliskom istoku, europskoj obrani i sigurnosti, EU-u u svijetu, konkurentnosti, migracijama, Republici Moldovi, zapadnom Balkanu, unutarnjoj sigurnosti, pripravnosti, hibridnim aktivnostima i drugim pitanjima te ciljeve industrijske spremnosti i plana „ReArm Europe / Readiness 2030”, privremeno izvješće Europskog fonda za obranu (EFO) i Program za europsku obrambenu industriju (EDIP),

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 9. listopada 2025. o ujedinjenom odgovoru na nedavne ruske povrede zračnog prostora i kritične infrastrukture država članica EU-a[1],

– uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i visoke predstavnice Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 21. veljače 2025. naslovljenu „Akcijski plan EU-a za kabelsku sigurnost” (JOIN(2025)0009),

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 12. ožujka 2025. o Bijeloj knjizi o budućnosti europske obrane (2025/2565(RSP))[2],

– uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 29. studenoga 2022. naslovljenu „Strategija za dronove 2.0 za pametan i održiv ekosustav bespilotnih zrakoplova u Europi” (COM(2022)0652),

– uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i visoke predstavnice Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 5. ožujka 2024. naslovljenu „Nova strategija za europsku obrambenu industriju: postizanje pripravnosti EU-a uz pomoć fleksibilne i otporne europske obrambene industrije” (JOIN(2024)0010),

– uzimajući u obzir neformalni sastanak čelnika država ili vlada EU-a održan 1. listopada 2025. u Kopenhagenu,

– uzimajući u obzir integriranu protuzračnu i proturaketnu obranu (NATO IAMD) koja je prilagođena za odgovor na sve vrste zračnih i

---

1 Usvojeni tekstovi, P10_TA(2025)0230.
2 Usvojeni tekstovi, P10_TA(2025)0034.

raketnih prijetnji iz svih strateških smjerova,

– uzimajući u obzir Direktivu (EU) 2022/2557 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o otpornosti kritičnih subjekata i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2008/114/EZ[3],

– uzimajući u obzir brifing Glavne uprave za usluge parlamentarnih istraživanja iz 2025. naslovljen „Vojni sustavi bespilotnih zrakoplova u EU-u i globalnom kontekstu: vrste, sposobnosti i regulatorni okviri”, u kojem se spominje financijska potpora EU-a za program Eurodrone, uključujući 98 milijuna EUR 2020. i 100 milijuna EUR 2024.,

– uzimajući u obzir NATO-ov standard STANAG 4748 (digitalna podvodna signalizacija),

– uzimajući u obzir tematsko izvješće Europskog revizorskog suda 04/2025 naslovljeno „Vojna mobilnost EU-a – Ne napreduje se punom parom zbog nedostataka u osmišljavanju i prepreka na putu”,

– uzimajući u obzir Uredbu (EZ) br. 1907/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije te o izmjeni Direktive 1999/45/EZ i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1488/94 kao i Direktive Vijeća 76/769/EEZ i direktiva Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ[4] (Uredba REACH),

– uzimajući u obzir izvješće potpredsjednice Komisije / visoke predstavnice Europske unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 27. lipnja 2025. naslovljeno „Izvješće o Zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici – naši prioriteti za 2025.”,

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 19. rujna 2024. o kontinuiranoj financijskoj i vojnoj potpori država članica EU-a Ukrajini[5],

– uzimajući u obzir zajedničku komunikaciju Komisije i visoke predstavnice Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 19. ožujka 2025. naslovljenu „Zajednička bijela knjiga o europskoj obrambenoj spremnosti 2030.”, u kojoj se spominje Europski instrument mirovne pomoći i njegova potpora isporuci kapaciteta povezanih s bespilotnim zrakoplovima u Ukrajini,

– uzimajući u obzir Platformu za strateške tehnologije za Europu,

---

3 SL L 333, 27.12.2022., str. 164., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj.

4 SL L 396, 18.12.2006., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1907/oj.

5 SL C, C/2024/7214, 10.12.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7214/oj.

uključujući sigurnosne mjere za Europu i instrumente za potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednim situacijama, kao ključne pospješitelje za proširenje inovacija s dvojnom namjenom i otpornost industrije,

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/695[6] Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o uspostavi Okvirnog programa za istraživanja i inovacije Obzor Europa, o utvrđivanju pravila za sudjelovanje i širenje rezultata te o stavljanju izvan snage uredbi (EU) br. 1290/2013 i (EU) br. 1291/2013,

– uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EU) 2021/2085 od 19. studenoga 2021. o osnivanju zajedničkih poduzeća u okviru programa Obzor Europa te o stavljanju izvan snage uredbi (EZ) br. 219/2007, (EU) br. 557/2014, (EU) br. 558/2014, (EU) br. 559/2014, (EU) br. 560/2014, (EU) br. 561/2014 i (EU) br. 642/2014[7], u kojoj je utvrđen okvir za istraživanje i razvoj upravljanja zračnim prometom na jedinstvenom europskom nebu, čiji je cilj integracija vojnih bespilotnih zrakoplova u zajednički zračni prostor,

– uzimajući u obzir izvješće Marija Draghija od 9. rujna 2024. o budućnosti europske konkurentnosti i njegovo četvrto poglavlje o povećanju sigurnosti i smanjenju ovisnosti,

– uzimajući u obzir političke smjernice od 18. srpnja 2024. za Europsku komisiju 2024. – 2029. naslovljene „Izbor za Europu”, koje je objavila tada kandidatkinja za predsjednicu Europske komisije Ursula von der Leyen,

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 17. srpnja 2024. o potrebi za kontinuiranom potporom EU-a Ukrajini[8],

– uzimajući u obzir Provedbenu odluku Komisije od 15. ožujka 2024. o financiranju Instrumenta za jačanje europske obrambene industrije putem zajedničke nabave (EDIRPA) uspostavljenog Uredbom (EU) 2023/2418 Europskog parlamenta i Vijeća te donošenje programa rada za razdoblje 2024./2025. (C(2024)1702),

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 29. veljače 2024. o potrebi za nepokolebljivom potporom EU-a Ukrajini, nakon dvije godine ruske

---

6 SL L 170, 12.5.2021., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/695/oj.

7 SL L 427, 30.11.2021., str. 17., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2085/oj.

8 SL C, C/2024/6129, 22.10.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6129/oj.

ratne agresije[9],

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 18. siječnja 2023. o provedbi zajedničke sigurnosne i obrambene politike – godišnje izvješće za 2022.[10], u kojoj je istaknuto da je hitno potrebno razviti kapacitete za bespilotne zrakoplove i obranu od bespilotnih zrakoplova u okviru misija zajedničke sigurnosne i obrambene politike (ZSOP),

– uzimajući u obzir Deklaraciju iz Versaillesa od 10. i 11. ožujka 2022.,

– uzimajući u obzir zaključke Vijeća od 24. siječnja 2022. o europskoj sigurnosnoj situaciji te od 22. siječnja 2018. o integriranom pristupu vanjskim sukobima i krizama,

– uzimajući u obzir Strateški kompas za sigurnost i obranu,

– uzimajući u obzir Akcijski plan Europske obrambene agencije za autonomne sustave (APAS), odobren 11. siječnja 2024., kojim se uspostavlja postupan i sveobuhvatan okvir za ubrzavanje razvoja, interoperabilnost, regulaciju, normizaciju, certifikaciju i višedomensko korištenje autonomnih sustava u kopnenim, zračnim, pomorskim i hibridnim operacijama,

– uzimajući u obzir strukturirani plan djelovanja APAS-a za razdoblje 2024. – 2038., koji uključuje vodeće projekte usmjerene na autonomne rojeve i povezivanje sustava s i bez posade, uz potporu interesne zajednice za autonomne sustave i ad hoc radne skupine za koordinaciju provedbe i angažmana dionika,

– uzimajući u obzir relevantne doktrine i smjernice NATO-a za sustave bespilotnih zrakoplova (UAS), uključujući STANAG 4671 (zahtjevi za plovidbenost sustava bespilotnih zrakoplova) i STANAG 4703 (C2 – zapovijedanje i nadzor) te Zajedničku strategiju NATO-a za zračnu moć,

– uzimajući u obzir europski zahtjev za vojnu plovidbenost (EMAR) Europske obrambene agencije od 18. travnja 2024., kojim se osiguravaju prihvatljivi načini usklađivanja (AMC) i materijal s uputama (GM) za potporu i tumačenje europskih zahtjeva za vojnu plovidbenost u pogledu kontinuirane plovidbenosti (EMAR M), kao i okvir EMAR M i njegove prihvatljive načine usklađivanja (AMC) i materijale s uputama (GM) kao ključne alate za usklađivanje praksi vojne plovidbenosti s najnovijim regulatornim standardima i osiguravanje njihove učinkovite provedbe u području vojnog zrakoplovstva,

– uzimajući u obzir Zajedničku komunikaciju Komisije i visokog

---

9 SL C, C/2024/6745, 26.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6745/oj.

10 SL C 214, 16.6.2023., str. 5.

predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku od 10. studenoga 2022. naslovljenu „Akcijski plan za vojnu mobilnost 2.0” (JOIN(2022)0048), kojom se proširuje i digitalizira infrastruktura za vojnu mobilnost i administrativni postupci kako bi se pojednostavnilo prekogranično kretanje postrojbi i opreme,

– uzimajući u obzir Provedbenu uredbu Komisije (EU) 2025/675 od 4. travnja 2025. o izmjeni Uredbe (EU) br. 1302/2014 o tehničkoj specifikaciji za interoperabilnost podsustava željezničkih vozila – lokomotiva i putničkih željezničkih vozila željezničkog sustava u Europskoj uniji i Provedbenu odluku 2011/665/EU o registru odobrenih tipova željezničkih vozila[11] te činjenicu da je Glavna uprava Komisije za mobilnost i promet usvojila automatizirane sustave za odobravanje putničkih vagona za osoblje u vojnim teretnim vlakovima u okviru širih napora za modernizaciju i ubrzavanje logističkih postupaka u cijeloj transeuropskoj prometnoj mreži,

– uzimajući u obzir odluku Organizacije za zajedničku suradnju u području naoružanja i država članica (Francuska, Njemačka, Italija i Španjolska) o pokretanju programa Eurodrone MALE RPAS, koji je formaliziran ugovorom vrijednim 7,1 milijarde EUR potpisanim u veljači 2022. za razvoj i proizvodnju 60 bespilotnih zrakoplova, te njegov razvoj u okviru preliminarne provjere idejnog projekta 2024. i predstojeće kritične provjere idejnog projekta 2025., financijsku potporu EU-a (u iznosu od 100 milijuna EUR u 2024.) i pristupanje Indije u svojstvu promatrača početkom 2025.,

– uzimajući u obzir preporuke Ureda UN-a za poslove razoružanja o smrtonosnim autonomnim oružanim sustavima i izvješća UN-a o upotrebi naoružanih bespilotnih zrakoplova u skladu s međunarodnim pravom,

– uzimajući u obzir nacionalne okvire i doktrinarne publikacije o vojnim bespilotnim zrakoplovima,

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/697 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2021. o uspostavi Europskog fonda za obranu i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2018/1092[12],

– uzimajući u obzir Odluku Vijeća (ZVSP) 2015/1835 od 12. listopada 2015. o utvrđivanju statuta, sjedišta i načina djelovanja Europske obrambene agencije[13],

---

11 SL L, 2025/675, 7.4.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/675/oj.

12 SL L 170, 12.5.2021., str. 149., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/697/oj.

13 SL L 266, 13.10.2015., str. 55., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2015/1835/oj

– uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2024/1252 Europskog Parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o uspostavi okvira za osiguravanje sigurne i održive opskrbe kritičnim sirovinama i o izmjeni uredbi (EU) br. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 i (EU) 2019/1020[14] (Akt o kritičnim sirovinama),

– uzimajući u obzir članak 55. Poslovnika,

– uzimajući u obzir izvješće Odbora za sigurnost i obranu (A10-0270/2025),

Ratovanje bespilotnim zrakoplovima

A. budući da je masovno širenje kapaciteta za precizne udare trajno promijenilo moderno bojište, obrambene potrebe EU-a i zahtjeve država članica u pogledu otpornosti;

B. budući da nedavni neprijateljski incidenti i upadi bespilotnim zrakoplovima usmjereni na države članice EU-a, posebno na istočnom krilu Unije, upućuju na hitnu potrebu za višeslojnom obranom na terenu koja uključuje kinetičke i nekinetičke sustave za borbu protiv bespilotnih zrakoplova radi zaštite kritične infrastrukture i povećanja otpornosti; budući da bespilotni zrakoplovi danas imaju više namjena, uključujući izviđanje, operacije zavaravanja, točno određivanje meta i precizne napade, te je njihova raširena i u ratu iskušana primjena u Ukrajini i na drugim aktivnim bojištima donijela promjene u zahtjevima u pogledu protuzračne obrane i operativne doktrine;

C. budući da su bespilotni zrakoplovi postali ključna značajka modernog ratovanja i hibridnih sukoba te da služe kao multiplikatori sile koji pružaju obavještajne podatke u stvarnom vremenu i ubrzavaju donošenje odluka; budući da se proširuju i povezane domene bespilotnih sustava (kopneni sustavi, površinska plovila i podvodna plovila) te da se to mora uzeti u obzir u budućem planiranju obrane; budući da Europa mora prilagoditi svoje koncepte zračnih i zajedničkih operacija i osigurati da je sva vojna upotreba bespilotnih zrakoplova u potpunosti u skladu s međunarodnim pravom, uključujući pravo o ljudskim pravima;

D. budući da brz razvoj protivničkih kapaciteta za proizvodnju bespilotnih zrakoplova, uz potporu vanjskih partnera, kao i dominacija određenih dobavljača ključnih komponenti iz trećih zemalja kao što su senzori, baterije, poluvodiči i materijali rijetkih zemalja, povećavaju stratešku ovisnost i naglašavaju hitnost jačanja europske inovacijske baze s dvojnom namjenom i sigurnih lanaca opskrbe; budući da Rusija nastavlja povećavati proizvodnju bespilotnih zrakoplova te ih sad godišnje proizvodi nekoliko milijuna,

---

[14] SL L, 2024/1252, 3.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj.

odnosno više nego Sjedinjene Američke Države i Europa zajedno, uz razvoj ruskog lutajućeg streljiva i prototipova težih sustava; budući da kapacitete ruske industrije bespilotnih zrakoplova podupiru Iran i Kina, što je dovelo do masovnog širenja sve smrtonosnijih i sofisticiranijih bespilotnih zrakoplova sa sposobnošću preciznog napada;

Utjecaj trajno dinamične prirode ratovanja bespilotnim zrakoplovima na oružane snage država članica te na sigurnosni i obrambeni okvir Europske unije

E. budući da su bespilotni zrakoplovi postali glavno obilježje modernog ratovanja, što je vidljivo iz primjera rata u Ukrajini, gdje su uzrokovali više žrtava od bilo kojeg drugog oružja; budući da je njihova uporaba sad raširena u brojnim sukobima u svijetu, među ostalim u Gazi, Izraelu, Libanonu, Iranu, Jemenu, Sudanu, Mjanmaru i ratnoj agresiji Azerbajdžana na Armeniju, kao i u napadima na međunarodna plovila u Crvenome moru;

F. budući da se europski ekosustav bespilotnih zrakoplova uglavnom sastoji od MSP-ova i *start-up* poduzeća koji su pokretač tehnoloških inovacija, fleksibilnosti i konkurentnosti, a strateško uvođenje sustava bespilotnih zrakoplova može znatno poboljšati svijest o situaciji u udaljenim, nestabilnim ili sukobima podložnim pograničnim zonama, prikupljati podatke u stvarnom vremenu i znatno pomoći u otkrivanju niza prijetnji i odvraćanju od njih;

G. budući da je raširena upotreba sustava bespilotnih zrakoplova u Ukrajini pokazala koliko su presudni ne samo kao alati za izviđanje i napad, već i kao sredstva za održavanje linija obrane, medicinske evakuacije i dostavu potrepština, elektroničko ratovanje i elektroničko izviđanje, prijenos komunikacijskih signala, otkrivanje i neutralizaciju mina i improviziranih eksplozivnih naprava (IEN-ovi), kartiranje i nadzor u stvarnom vremenu, operacije traganja i spašavanja, zaštitu konvoja, napade lutajućim streljivom i precizne napade, misije varki i zavaravanja, praćenje KBRN rizika i evidentiranje ratnih zločina; budući da se sustavi bespilotnih zrakoplova mijenjaju te iz pomoćnih alata postaju ključni borbeni elementi koji mogu funkcionirati u kontekstu intenzivnog „baražnog ometanja”; budući da su bespilotna plovila stvorila novu paradigmu pomorske sigurnosti, od otkrivanja mina do napada na vojne ciljeve, što je već potvrđeno u Crnome moru i Baltičkome moru, te da će dovesti do novih izazova za sigurnost Europske unije na velikim pomorskim bojištima, kao što je Sredozemno more;

H. budući da integracija svemirskih resursa u snimke prikupljene bespilotnim zrakoplovima može osigurati kontinuiranu, višestruko provjerenu i sigurnu svijest o situaciji za potrebe ranog upozoravanja, upravljanja kriznim situacijama i otkrivanja hibridnih prijetnji te praćenja kretanja terorista, krijumčarskih ruta i graničnih

područja;

Ranjivosti u lancu opskrbe

I. budući da 60 % komponenti za bespilotne zrakoplove potječe iz Sjedinjenih Američkih Država i Kine, što je izvor kritične ranjivosti za obrambenu pripravnost EU-a do 2030.; budući da kineska poduzeća proizvode većinu komponenti potrebnih za sklapanje bespilotnih zrakoplova, kao što su poluvodiči, tranzistori snage, magneti, baterije i navigacijski čipovi; budući da bi strateška suradnja također trebala riješiti pitanje nove tehnološke konkurencije iz Rusije i Kine te zaštititi europski pristup inovacijama i materijalima potrebnima za održive kapacitete bespilotnih zrakoplova i sustava za obranu od njih;

J. budući da je Kina postala predvodnik u području bespilotnih zrakoplova te proizvodi širok raspon borbenih i izviđačkih sustava, a istodobno ulaže u bespilotna plovila i rojeve autonomnih malih bespilotnih zrakoplova; budući da se njezini naoružani bespilotni zrakoplovi već masovno izvoze te ih koriste treće zemlje na različitim bojištima;

K. budući da kinesko poduzeće DJI drži procijenjenih 74 % udjela u na tržištu komercijalnih bespilotnih zrakoplova, a kineska poduzeća proizvode većinu komponenti potrebnih za njihovo sklapanje, kao što su poluvodiči, tranzistori snage, magneti, baterije i navigacijski čipovi; budući da se 90 % senzora ili optičkih sustava potrebnih za identifikaciju i napad na ciljeve proizvodi u Kini; budući da Peking drži 85 % globalnih kapaciteta za litijske baterije i 98 % kapaciteta za rafiniranje elemenata rijetkih zemalja, koji su osnova i elektroničkih uređaja za široku potrošnju i modernog oružja, što znači da Europa ovisi o opskrbi iz Kine; budući da je Kina počela ograničavati izvoz komponenti i materijala za bespilotne zrakoplove u Ukrajinu i zapadnim kupcima; budući da Kina, koja gotovo u potpunosti upravlja pristupom potrebnim materijalima, od sirovina do baterija i softvera, i povećava isporuke Rusiji, uvelike utječe na prirodu ratovanja bespilotnim zrakoplovima;

L. budući da je 9. listopada 2025. Kina uvela sveobuhvatne kontrole izvoza elemenata rijetkih zemalja i povezanih prerađivačkih tehnologija, navodeći zabrinutost za nacionalnu sigurnost;

M. budući da ta nova pravila obuhvaćaju gotovo sve elemente rijetkih zemalja ključne za proizvodnju bespilotnih zrakoplova i kapaciteta za borbu protiv bespilotnih zrakoplova te zahtijevaju od kineskih dobavljača da ishode izvozne dozvole od Ministarstva trgovine, zbog čega cijela industrija bespilotnih zrakoplova u EU-u zapravo ovisi o kineskom odobrenju za izvoz, što pokazuje koliko je strateški važna uspostava otpornog i autonomnog završnog dijela lanca opskrbe za industriju bespilotnih zrakoplova;

N. budući da se u skladu s novim kineskim izvoznim ograničenjima najavljenima i djelomično provedenima 9. listopada 2025. zahtijevaju izvozne dozvole za proizvode koji barem u tragovima (više od 0,1 %) sadrže elemente rijetkih zemalja dobivene iz rudnika u Kini ili ondje prerađene, pri čemu je Peking izričito naglasio da se dozvole neće izdavati stranim subjektima iz obrambenog sektora;

O. budući da EU mora hitno razviti alternativne izvore, kapacitete za recikliranje i neovisno vađenje kritičnih sirovina kako bi se smanjile ranjivosti uzrokovane kineskim ograničenjima izvoza i koncentracijom globalnog lanca opskrbe;

Javna nabava i financiranje

P. budući da se proizvodnja, nabava i financiranje bespilotnih zrakoplova i kapaciteta za borbu protiv bespilotnih zrakoplova moraju smatrati uslugom koja zahtijeva kvalificirano osoblje, pametna ulaganja, pojednostavnjene postupke, pristup javnom i privatnom financiranju, regionalne proizvodne centre i blisku suradnju s malim i srednjim poduzećima (MSP-ovi), tehnološkim poduzećima i akademskom zajednicom;

Usklađivanje doktrine

Q. budući da države članice moraju raditi na usklađivanju doktrina, objekata za osposobljavanje, postupaka certificiranja, proizvodnih linija, koordinacije na bojištu, odabira ciljeva u stvarnom vremenu, osposobljavanja, otpornosti sustava zapovijedanja i nadzora i potpunoj integraciji svega navedenoga;

R. budući da bi to usklađivanje također trebalo uključivati relevantne zakone i propise o upotrebi i proizvodnji bespilotnih zrakoplova, osigurati potpunu usklađenost s doktrinama NATO-a i standardima STANAG; te promicati zajedničko osposobljavanje s Ukrajinom kako bi se ubrzala operativna spremnost;

S. budući da bi EU i njegove države članice trebali nastojati preuzeti vodeću ulogu u području bespilotnih zrakoplova u vidu produbljivanja suradnje u području osposobljavanja, certifikacije, industrijske proizvodnje i operativne koordinacije, uz potpuno poštovanje nacionalnog suvereniteta kako je iznova potvrđeno u članku 4. stavku 2. i članku 42. stavku 2. UEU-a;

Strateška partnerstva

T. budući da su strateška partnerstva ključna za postizanje kvantitativne i kvalitativne prednosti potrebne za dosezanje operativnih pragova i pristup stručnom znanju i sirovinama;

U. budući da takva partnerstva moraju ojačati europske sigurnosne i obrambene kapacitete te ostati recipročna, transparentna i

dosljedna, izbjegavajući pritom kritičnu ovisnost o trećim zemljama u pogledu obrambenih tehnologija, komponenti, softvera i sirovina;

V. budući da je suradnja s ključnim partnerima kao što je Ukrajina posebno važna s obzirom na jedinstveno iskustvo na bojištu, brze cikluse inovacija i prilagodbe, integraciju civilnih i vojnih inovacijskih ekosustava i kapacitete za masovnu proizvodnju bespilotnih zrakoplova, što pruža jedinstven uvid za jačanje europske obrambene tehnološke i industrijske baze (EDTIB);

W. budući da je razmjena stečenih iskustava s partnerima u području sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova koji razvijaju napredne sustave za obranu od tih zrakoplova ključna za otpornost Europe;

X. budući da su partnerstva na zapadnom Balkanu i u neposrednom susjedstvu EU-a također bitna za regionalnu stabilnost i otpornost;

Y. budući da je zapadni Balkan, koji dijeli više od 500 km kopnene granice s Europskom unijom i njezina je najbliža susjedna regija, od izravne strateške važnosti za sigurnost, stabilnost i blagostanje Unije;

Ratovanje bespilotnim zrakoplovima na periferiji

Z. budući da se u neposrednom susjedstvu EU-a odvijaju brojni sukobi u kojima se intenzivno koriste bespilotni zrakoplovi te se više država članica suočava s upadima neprijateljskih bespilotnih zrakoplova u svoje zračne prostore; budući da se pri razmišljanju o bespilotnim zrakoplovima mora uzeti u obzir zaštita Europe sa svih strana;

AA. budući da regije koje na kopnu ili moru graniče s državama članicama imaju ključnu ulogu u razvoju i testiranju bespilotnih zrakoplova i obrambenih tehnologija s obzirom na specifične zahtjeve koji proizlaze iz njihova geografskog i geopolitičkog položaja u europskom sigurnosnom okruženju; potvrđuje da su zapadni Balkan, Sredozemlje i crnomorska regija izložene zlonamjernom stranom utjecaju, hibridnim prijetnjama, dezinformacijama i političkom upletanju kojima se želi ugroziti europska sigurnost; budući da su te regije izložene neprijateljskim aktivnostima bespilotnih zrakoplova i da su partneri u tim regijama ključni kao prva linija obrane u zaštiti kolektivne sigurnosti;

AB. budući da terorističke organizacije upotrebljavaju tehnologiju bespilotnih zrakoplova za izvođenje napada na političare, upadanje u kaznionice u EU-u te za prijevoz eksploziva i oružja;

AC. budući da su bespilotna plovila izvor ozbiljne prijetnje za komercijalna i vojna plovila te važne trgovinske rute, zbog čega je potrebno razviti obrambene kapacitete;

AD. budući da Ukrajina proizvodi više od 4,5 milijuna bespilotnih zrakoplova godišnje dok trpi svakodnevne napade sve naprednijih rojeva ruskih bespilotnih zrakoplova i da je nakon brutalne agresije Rusije u veljači 2022. pokazala da se industrija bespilotnih zrakoplova može brzo nadograditi i modernizirati, što je dovelo do demokratizacije pristupa ključnim tehnologijama i omogućilo učinkovitu samoobranu;

Povećanje proizvodnje radi odgovora na rusku prijetnju

AE. budući da bi inovacije na bojištima i sve veći proizvodni kapacitet Ukrajine trebalo postupno integrirati u europsku obrambenu tehnološku i industrijsku bazu;

AF. budući da su Rusija i Kina predvodnice u masovnom razvoju i širenju tehnologije bespilotnih zrakoplova, i to u inovacijskom ciklusu od tri do šest mjeseci;

AG. budući da ovisnost europskih država o trećim zemljama u tom sektoru predstavlja neprihvatljivu stratešku ranjivost; budući da je stoga ključno da se sva europska izdvajanja za obranu koriste kao poluga za uspostavu potpune autonomije europskih država u pitanjima obrane;

Troškovno učinkovita rješenja

AH. budući da države članice moraju iskoristiti razne nove inicijative i instrumente EU-a za potrošnju za obranu kako bi osmislile troškovno učinkovita rješenja za ratovanje bespilotnim zrakoplovima; budući da bi se u okviru tih rješenja prednost trebala dati industrijskoj otpornosti Europe, smanjenju naše ovisnosti o trećim zemljama, potpori MSP-ovima iz obrambenog sektora i osiguravanju ulaganja koja dovode do konkretnih kapaciteta koji se mogu brzo staviti u upotrebu radi potpore Ukrajini i europskoj obrani;

AI. budući da su sustavi bespilotnih zrakoplova sami po sebi dvojne namjene, što je dovelo do velikih promjena u mobilnosti, logistici i upravljanju kriznim situacijama, i da se djelotvornost razmještanja bespilotnih zrakoplova i uvođenja operacija obrane od njih oslanja na otpornu prekograničnu infrastrukturu koja omogućuje brz prijevoz mobilnih lansirnih sustava, zapovjednih vozila i postrojbi za održavanje; budući da postoji potreba za usklađenim standardima prometne infrastrukture koji omogućuju da bespilotni zrakoplovi koji se upotrebljavaju za logistiku, nadzor i obavještajne aktivnosti rade sigurno unutar zajedničkog zračnog prostora i prometnih koridora;

Dvojna namjena za otpornost

AJ. budući da potencijal dvojne namjene bespilotnih zrakoplova za civilnu zaštitu, odgovor na katastrofe i upravljanje granicama postaje sve važniji u cijelom EU-u, gdje je zbog neprestanih sigurnosnih i

migracijskih kriza vidljiva hitna potreba za podizanjem svijesti o situaciji i sposobnošću brzog odgovora; budući da brojne obrambene tehnologije ključne za bespilotne zrakoplove potječu iz civilne domene i u njima se koriste kritične komponente s dvojnom namjenom, a sektor bespilotnih zrakoplova može uvelike doprinijeti operativnim sposobnostima Europe;

AK. budući da bi razvoj bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova trebao biti popraćen snažnim zaštitim mjerama za civilnu zaštitu, socijalnu otpornost i odgovorno korištenje tehnologije s dvojnom namjenom, osiguravajući pritom da se ulaganjima u obranu jačaju i zdravstveni kapaciteti te kapaciteti za humanitarnu logistiku i civilnu zaštitu; budući da postoji strateška važnost višedomenskih inovacija s dvojnom namjenom, posebno kad je riječ o integraciji zračnih, pomorskih i kopnenih bespilotnih sustava s civilnom tehnologijom;

Ratovanje bespilotnim zrakoplovima na modernom bojištu

Prilagodba operacija ratovanju bespilotnim letjelicama

1. ističe potrebu za integriranjem sustava bespilotnih zrakoplova i sustava borbe protiv bespilotnih zrakoplova na taktičkoj i operativnoj razini, uvažavajući da, kako bi oružane snage mogle učinkovito djelovati na dinamičnom modernom bojištu, vojnici moraju u stvarnom vremenu moći podići „zidine protiv bespilotnih zrakoplova” koje integriraju radare, akustične senzore, radiofrekvencijske senzore, kamere, elektrooptičke i infracrvene senzore i laserska rješenja za fizičko neutraliziranje (tzv. „hard kill”) kako bi se osigurala njihova mogućnost preživljavanja, mobilnost, smrtonosnost, svijest o situaciji i kapaciteti za kinetičke operacije;

2. naglašava potrebu za osiguravanjem tehničke prilagodljivosti, redovite modernizacije i nadogradnje kako bi se spriječilo zastarijevanje te promicanja kontinuirane integracije inovativnih sustava u svim operativnim područjima, uključujući kopno, zrak, more i podmorje;

3. ističe da razvoj i upotreba takvih tehnologija iziskuju ulaganja u istraživanja i inovacije, omogućavanje lakšeg sklapanja civilno-vojnih partnerstava u svrhu istraživanja te potporu za *start-up* poduzeća i MSP-ove koji djeluju u tehnološki naprednom obrambenom industrijskom sektoru;

4. poziva države članice i Komisiju da integriraju višefunkcijske i transportne zrakoplove (kao što su platforme A400M i AEW&C) kao zračne čvorove za zapovijedanje, nadzor i komunikacije, upravljanje bojištem i prijevoz bespilotnih zrakoplova kako bi se održala povezanost i operativni doseg; potiče suradnju između Europske obrambene agencije (EDA) i europske industrije u cilju razvoja interoperabilnih ekosustava za savjetovanje, zapovijedanje i nadzor

otvorene strukture koji povezuju bespilotne sustave na velikoj nadmorskoj visini i taktičke bespilotne sustave;

5. ističe potrebu za čvrstim i suverenim lancima vojnih zračnih mostova za prijevoz, raspoređivanje i potporu modularnih sustava bespilotnih zrakoplova, čime se osigurava brza projekcija snaga, otpornost logističke potpore i potpuni europski nadzor nad podacima, mrežama i autonomijom misija;

6. potiče države članice na procjenu dugoročnih posljedica koje taj prelazak uzrokuje za strukturu snaga te osposobljavanje i etičke standarde u području ratovanja;

Izazovi na prvoj liniji i potrebe za opremom

7. svjestan je izazova u pogledu otkrivanja bespilotnih zrakoplova s kojima se suočavaju vojnici na prvoj crti bojišta i preporučuje integraciju pušaka protiv bespilotnih zrakoplova, projektila, bespilotnih zrakoplova za presretanje, sustava za hvatanje bespilotnih zrakoplova, topničkih sustava bliske obrane, pušaka za ometanje bespilotnih zrakoplova i elektroničkog izviđanja, sposobnosti elektroničkog ratovanja i otpornog sustava zapovijedanja i nadzora u pješačke snage osposobljavanjem i raspoređivanjem jedinica za elektroničko ratovanje kako bi pješačke snage mogle učinkovito djelovati na prvoj crti, čime će se maksimalno povećati njihove kapacitete za zaštitu i popravke te osigurati ispravnu identifikaciju i presretanje neprijateljskih bespilotnih zrakoplova;

8. upozorava da nepostojanje sustava bespilotnih zrakoplova na razini postrojbe stvara vremenski kritičnu prazninu u početnoj fazi borbe koju bi protivnici mogli iskoristiti, što bi dovelo do većeg broja žrtava i smanjene operativne slobode te poziva na donošenje hitnih mjera za zatvaranje tih praznina putem osposobljavanja i prilagodbe doktrina;

Potreba za jeftinim kapacitetima sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova

9. naglašava izazov koji predstavlja trenutačni neodrživo visok trošak presretanja bespilotnih zrakoplova i poziva na zajedničke programe i tržišne inicijative za promicanje razvoja troškovno učinkovitih kapaciteta sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova kao što su elektroničko ratovanje, laserski sustavi, sustavi za otkrivanje zvuka i presretanje vođeno umjetnom inteligencijom kako bi se smanjili troškovi pojedinačnog presretanja te poziva Komisiju da prouči izvedivost upotrebe postojećih obrambenih industrijskih alata kako bi se podržao cilj smanjenja troškova pojedinačnog presretanja bespilotnog zrakoplova;

10. poziva na povećanje proizvodnje i tehnološkog razvoja postojećih sustava protuzračne obrane, na temelju iskustva Ukrajine, gdje su se dosad pokazali kao najdjelotvornije, mobilne i troškovno učinkovite

mjere za borbu protiv bespilotnih zrakoplova;

11. poziva na stavljanje naglaska na razvoj jednostavnih, cjenovno pristupačnih sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova koji se mogu brzo proizvoditi i razmjestiti kako bi se osigurala neposredna operativna spremnost;

Prilagodba borbene doktrine bespilotnim zrakoplovima

12. potiče oružane snage da integriraju i uvrste bespilotne zrakoplove u sve borbene doktrine kao razinu operativnog planiranja, s naglaskom na scenarijima hibridnog ratovanja, osiguravajući interoperabilnost s NATO-ovim sustavima zapovijedanja i nadzora, sustavima upravljanja civilnim zračnim prometom i okvirom EU-a za integraciju bespilotnih zrakoplova U-Space;

13. poziva na ažuriranje ciljnih kapaciteta i planiranja među oružanim snagama država članica kako bi se osiguralo da se iskustva stečena u Ukrajini uključe u borbenu doktrinu;

14. ističe da se kapaciteti za borbu protiv bespilotnih zrakoplova moraju integrirati ne samo u pješačke jedinice, već i u sve velike vojne platforme, uključujući mornaričke plovila, tenkove, borbena vozila pješaštva i logistička vozila; poziva države članice i Europsku obrambenu agenciju da osiguraju da se u buduće programe nabave i modernizacije sustavno uključuju moduli za borbu protiv bespilotnih zrakoplova prilagođeni operativnoj situaciji svake platforme; ističe da će se takvom integracijom poboljšati zaštita oružanih snaga i sposobnost preživljavanja resursa visoke vrijednosti te ojačati interoperabilnost kopnenih, zračnih i pomorskih domena;

15. preporučuje da svi koridori za bespilotne zrakoplove i prateća infrastruktura koji se sufinanciraju sredstvima EU-a uključuju ugrađenu kibernetičku otpornost i da budu višeslojni, u skladu s preporukom Europskog revizorskog suda o jačanju III. stupa („Dimenzija otpornosti i pripravnosti”) Akcijskog plana za vojnu mobilnost 2.0;

16. poziva na kontinuirano financiranje u okviru instrumenata EU-a i nacionalnih programa kako bi se modernizirale postojeće flote i osigurala stalna pripravnost putem ciklusa osposobljavanja i održavanja;

17. potiče uvođenje mobilnog održavanja bespilotnih zrakoplova i postaja za prijenos podatkovne veze uzduž koridora s unaprijeđenom vojnom mobilnošću kako bi se osigurale stalne sposobnosti zapovijedanja i nadzora te popravaka, čak i u okruženjima u kojima je komunikacija otežana;

18. preporučuje integraciju bespilotnih zrakoplova za praćenje iz zraka u postojeće europske sustave za praćenje prometne infrastrukture (za

mostove, tunele i uzletišta), čime će se poboljšati civilna zaštita i brzi odgovor u cilju obrane; poziva na davanje prednosti modelima financiranja s dvojnom namjenom za sustave bespilotnih zrakoplova koji su u skladu s ciljevima u pogledu konkurentnosti;

19. potiče Komisiju i države članice da brzo provedu postupni plan za interoperabilne jedinice sustava bespilotnih zrakoplova, s jasnim ključnim etapama, rezultatima i preuzimanjem odgovornosti, te preporučuje da svi koridori bespilotnih zrakoplova i prateća infrastruktura koju sufinancira EU uključuju ugrađene slojeve kibernetičke otpornosti i redundancije;

20. poziva na uspostavu probnih koridora u okviru inicijative EU-a za obranu od bespilotnih zrakoplova, s naglaskom na zaštiti lučke i energetske infrastrukture, koji bi služili za provjeru operativnih protokola za borbu protiv bespilotnih zrakoplova te kako bi se malim i srednjim poduzećima pružile prilike za raspoređivanje na terenu;

21. prima na znanje da su pravila vojnog djelovanja za bespilotne zrakoplove nejasna te poziva države članice da u koordinaciji s NATO-om preispitaju pravila o uporabi oružane snage za sve vrste prijetnji povezanih s bespilotnim zrakoplovima kako bi se osiguralo da su primjerena za odgovor na najinovativnije prijetnje;

Osposobljavanje i certificiranje pilota bespilotnih zrakoplova

22. potiče države članice i Ukrajinu da zajednički osposobljavaju i certificiraju pilote bespilotnih zrakoplova u skladu sa standardima istovjetnima onima koji se primjenjuju na topništvo ili operatore bespilotnih zrakoplova, da ulažu u sustave za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, i u smislu fizičkog i u smislu operativnog neutraliziranja (tzv. „hard-kill” / „soft-kill”), na svim razinama, da preispitaju mogućnost preživljavanja oklopljenih vozila, da se pobrinu da se tenkovi i borbena vozila pješaštva modificiraju za borbu protiv bespilotnih zrakoplova; da povećaju broj jedinica za elektroničko ratovanje, kako bi se osiguralo da sve bojne imaju kapacitete za elektroničko ometanje i da oko kritične infrastrukture uspostave zone obrane protiv bespilotnih zrakoplova;

23. ističe potrebu za iterativnim razvojem i testiranjem sustava bespilotnih zrakoplova kako bi se osigurala mogućnost njihove prilagodbe i odgovora na nove prijetnje, uzimajući u obzir brzi ritam tehnoloških napredaka u tom području; naglašava važnost softverskih sustava koji se mogu brzo modificirati i ažurirati u cilju odgovora na promjenjive potrebe bojišta, čime bi se oružanim snagama omogućilo da budu korak ispred mogućih protivnika i zadrže konkurentnu prednost u toj domeni;

Rastuća prijetnja masovnih dubokih udara rojeva bespilotnih zrakoplova

24. ističe sve veću upotrebu bespilotnih zrakoplova u hibridnim i

teorističkim napadima na kritičnu infrastrukturu, kao i asimetrične prednosti takvih napada;

25. podsjeća na upade bespilotnih zrakoplova nepoznatog podrijetla koji su ometali kritičnu infrastrukturu u Danskoj, Norveškoj, Njemačkoj i Belgiji, uključujuću međunarodne zračne luke i vojne baze, operaciju „Spider web”, pokušaj sabotaže moldavske energetske mreže 2023., i opetovane napade hutista bespilotnim zrakoplovima kojima se ometa pomorski promet u Crvenome moru; ističe da takvi slučajevi pokazuju kako jeftini sustavi omogućuju disruptivno djelovanje; potiče države članice da u nacionalne planove za otpornost integriraju protokole za odgovaranje na prijetnje bespilotnim zrakoplovima;

26. snažno osuđuje nedavni niz upada ruskih bespilotnih zrakoplova i vjerojatna neprijateljska prelijetanja u nekoliko država članica EU-a, uključujući Poljsku, Rumunjsku i baltičke zemlje, koji su bili usmjereni na granična područja, energetske objekte i logistička središta;

27. upozorava da ti incidenti pokazuju sve veću sposobnost državnih i nedržavnih aktera da upotrebljavaju jeftine sustave bespilotnih zrakoplova za prijetnje javnoj sigurnosti, ometanje lanaca opskrbe i testiranje obrambene pripravnosti EU-a i NATO-a;

28. ističe da takvi slučajevi pokazuju kako jeftini sustavi omogućuju disruptivno djelovanje;

29. ističe da bespilotni zrakoplovi mogu predstavljati rizike ne samo u vojnoj primjeni, već i za širu javnu sigurnost, a među ostalim mogu se zlouporabiti u kontekstima koji utječu na javno zdravlje, zaštitu okoliša i civilnu infrastrukturu; potiče države članice i Komisiju da integriraju te aspekte u procjene rizika i strategije za pripravnost na nacionalnoj razini i razini EU-a te da u nacionalne planove za otpornost uključe protokole za odgovaranje na prijetnje bespilotnim zrakoplovima;

30. svjestan je da su operacije „Spider Web” i „Rising Lion” te upotreba ruske flote u sjeni dokazale kapacitete za duboke napade iz unutrašnjosti neprijateljske zemlje na strateške resurse te potiče tijela za planiranje civilne obrane u državama članicama da u doktrinu za planiranje djelovanja u hitnim situacijama uključe zaštitu od takvih scenarija;

31. svjestan je da su bespilotni zrakoplovi promijenili strateško i operativno okruženje modernog ratovanja, od taktičkog izviđanja i odabira ciljeva na bojištu do strateških dubokih udara i kibernetički potpomognutih operacija te da dovode do asimetričnosti koje mogu i ojačati i destabilizirati obrambene položaje EU-a;

32. ističe rizik od napada zasićenjem (*eng.* saturation attacks), koji

pripadaju sivoj zoni, na infrastrukturu EU-a;

33. naglašava potrebu za zaštitom europskih energetskih mreža, cesta, željeznica, prometnih čvorišta i digitalne infrastrukture kao prioritetnih ciljeva hibridnog ratovanja i potrebne sinergije između vojske, tijela kaznenog progona, službi koje prve reagiraju, granične kontrole i civilnog društva za učinkovitu provedbu doktrine planiranja u hitnim situacijama; preporučuje uspostavu platforme za razmjenu najboljih praksi među tijelima koja upravljaju strateškom infrastrukturom;

34. ističe hitnu potrebu za poboljšanjem pomorskog nadzora u regijama Baltika, Sjevernog i Crnog mora, gdje ruske aktivnosti koje uključuju bespilotne zrakoplove predstavljaju posebnu prijetnju; ističe važnost rješavanja pitanja ruske flote u sjeni s obzirom na sumnje da je umiješana u upade bespilotnih zrakoplova u europski zračni prostor; smatra da nova operativna dimenzija hibridnog ratovanja zahtijeva integraciju strategije za pomorsku sigurnost i strategije za borbu protiv bespilotnih zrakoplova; pozdravlja početak operacija pod vodstvom NATO-a, kao što je Baltička straža;

Otpornost i zaštitni prostori

35. preporučuje razvoj sveobuhvatnih nacionalnih strategija civilne obrane protiv napada bespilotnim zrakoplovima, kako bi se osigurala pripravnost na nacionalnoj, regionalnoj i općinskoj razini, kao i na razini zajednice i kućanstava, s naglaskom na sustavima ranog upozoravanja za lokalno stanovništvo, jasnim uputama o načinu odgovora i zaštićenim prostorima (skloništima) za stanovništvo i infrastrukturu;

36. ističe potrebu za izradom zajedničkih smjernica za oblikovanje nacionalnih strategija za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, uz potpuno poštovanje suvereniteta država članica i u skladu sa specifičnim značajkama bojišta na kojima se te strategije trebaju primjenjivati;

37. poziva na redovito ažuriranje postojećih priručnika Zajedničkog istraživačkog centra naslovljenih „Zaštita od sustava bespilotnih zrakoplova” kako bi se osiguralo da protumjere protiv te prijetnje koja se neprestano razvija, kako u smislu tehnologije tako i u smislu doktrina i praksi, ostanu učinkovite;

38. poziva Komisiju i države članice da osiguraju zaštitu kritične infrastrukture i subjekata EU-a od mogućih napada bespilotnih zrakoplova, u skladu s Direktivom (EU) 2022/2557;

39. potiče države članice da provedu sveobuhvatnu reviziju i procjenu postojeće infrastrukture skloništa i snažno podržava uspostavu trajnih zona zabrane letenja i zona borbe protiv bespilotnih zrakoplova u blizini kritične infrastrukture EU-a, kojima koordiniraju

nacionalna tijela i Frontex, a podržava ih se zajedničkim platformama za zapovijedanje i nadzor; preporučuje opremanje tih zona višeslojnim sustavima za otkrivanje i ublažavanje, koji se financiraju sredstvima iz Fonda za unutarnju sigurnost, omotnice Europskog fonda za obranu namijenjene borbi protiv bespilotnih zrakoplova i drugih relevantnih instrumenata EU-a;

40. naglašava hitnu potrebu za provedbom ojačanog plana za zaštitu od bespilotnih zrakoplova u vezi s kritičnom energetskom infrastrukturom i potiče države članice da istraže potencijal uključivanja dobrovoljnih nacionalnih aktera u području obrane u napore za civilnu zaštitu i izgradnju otpornosti; napominje da takvi akteri mogu imati ključnu ulogu u poboljšanju lokalne pripravnosti, svijesti i kapaciteta za potporu u hibridnim i kriznim situacijama;

41. potiče države članice na reviziju nacionalnih doktrina i operativnih koncepata za upravljanje izvanrednim situacijama u slučaju napada bespilotnim zrakoplovima kako bi se uključili analiza rizika i mapiranje prijetnji, razvoj učinkovitih standarda za skloništa i zaštita strateške infrastrukture, osposobljavanje hitnih službi, lokalnih tijela i zajednica, tehnološka integracija koja uključuje sustave za zapovijedanje, nadzor, komunikacije, računala i obavještajne informacije (C4I) te analiza prijetnji temeljena na umjetnoj inteligenciji, kao i na uspostavu nacionalnog centra za upravljanje izvanrednim situacijama koji uspostavlja i provodi višegodišnje programe osposobljavanja;

42. nadalje, preporučuje da se u većoj mjeri iskoriste dobrovoljni nacionalni obrambeni resursi država članica EU-a u sklopu okvirâ civilne zaštite, posebno kako bi se poboljšali pripravnost lokalne zajednice i kapaciteti za upravljanje krizama, te smatra da je ključno da države članice osiguraju učinkovite sustave ranog upozoravanja i jasne komunikacijske protokole kako bi se održalo povjerenje javnosti, smanjila panika i osigurala usklađenost tijekom izvanrednih situacija; preporučuje da se u te strategije uključe odredbe o uslugama psihološke i socijalne potpore za pogođeno stanovništvo i osposobljavanje lokalnih zajednica u području civilne obrane kako bi se povećala opća otpornost;

43. poziva na programe koji se financiraju sredstvima EU-a i koji potiču suradnju između sektora obrane, svemira, civilne zaštite i prometa u cilju ubrzavanja razvoja interoperabilnih, višedomenskih bespilotnih sustava i sustava za borbu protiv njih; smatra da bi financiranje istraživanja u području bespilotnih zrakoplova također trebalo doprinijeti poboljšanju civilne upotrebe bespilotnih zrakoplova, primjerice u borbi protiv šumskih požara ili u operacijama traganja i spašavanja; potiče olakšavanje razmjena između civilnog i obrambenog sektora, što bi dovelo do odgovarajućeg istraživanja s dvojnom namjenom, u skladu sa Strategijom Komisije za dronove 2.0;

44. ističe važnost sveobuhvatnih kampanji informiranja javnosti i obrazovnih inicijativa za podizanje društvene svijesti o zaštiti od bespilotnih zrakoplova, u kombinaciji s poboljšanim mjerama za praćenje i suzbijanje širenja dezinformacija o sustavima bespilotnih zrakoplova, posebno usmjerenih na izvršavanje psihološkog utjecaja na civilno stanovništvo;

45. smatra da je potreba za sveobuhvatnom strategijom civilne obrane od presudne važnosti; preporučuje da se u nju uključi sljedeće:

    a. definicija metodologije za procjenu prijetnji i potreba;

    b. osmišljanje i provedba operativnog koncepta kojim se osiguravaju jasno donošenje odluka, koordinacija među agencijama i protok informacija u stvarnom vremenu na svim razinama;

    c. pripravnost i rano upozoravanje, uz uspostavu mehanizama za ranu pripravnost, pravodobna upozorenja i jasne upute za stanovništvo;

    d. prva reakcija s jasno definiranim ulogama i koordinacijom između osoba koje prve reagiraju, zdravstvenih službi, civilne obrane, vojnih snaga i dobrovoljaca, uz podršku naprednih komunikacijskih sustava;

    e. fizička zaštita i kontinuitet djelovanja s definiranim razinama zaštite stanovništva i kritične infrastrukture kako bi se smanjili gubitci i osiguralo funkcioniranje bez prekida;

    f. otpornost kritične infrastrukture u cilju osiguravanja sposobnosti preživljavanja i kontinuiranog postojanja osnovnih usluga;

    g. obrana granica koja uključuje tehnološka rješenja za sprečavanje infiltracije, uz podršku obavještajnih kapaciteta i kapaciteta za brzi odgovor;

    h. poboljšanje otpornosti zajednice podupiranjem vodstva na nacionalnoj i lokalnoj razini, uključivanjem dobrovoljaca, pružanjem potpore ranjivom stanovništvu i davanjem smjernica zajednicama u stvarnom vremenu;

    i. potpora kampanjama za informiranje javnosti i komunikaciju koje pružaju savjete za strategije vjerodostojne komunikacije putem službenih kanala i društvenih mreža kako bi se održalo povjerenje i svijest;

    j. razvoj gospodarske otpornosti podupiranjem koordinacije sigurnosnih zaliha, resursa i kontinuiranog pružanja osnovnih usluga na svim razinama;

    k. provođenje osposobljavanja i vježbi uz simulacije s naglaskom na

osiguravanje pripravnosti i učinkovitog upravljanja kriznim situacijama;

46. preporučuje zajednički razvoj i nabavu višeslojnih obrambenih sustava te snažnu pripravnost kućanstava s naglaskom na sustave civilnog uzbunjivanja, zaštićena skloništa i javne obrazovne kampanje;

47. naglašava da su bespilotni sustavi posebno ranjivi na kibernetičke napade i obavještajne infiltracije; poziva države članice i relevantne agencije EU-a da povećaju sveukupnu sigurnost tehnologija bespilotnih zrakoplova, uključujući kibernetičku otpornost, standarde enkripcija, kontrolu vlasništva te otpornost na aktivnosti špijunaže i neprijateljskih obavještajnih službi, osiguravajući zaštitu tijekom cijelog životnog ciklusa takvih sustava;

Mogućnost brzog raspoređivanja

48. ističe izazove koje sustavi bespilotnih zrakoplova predstavljaju za države članice zbog njihova dinamičnog odabira ciljeva u urbanim i prikrivenim okruženjima, taktičke fleksibilnosti, kirurške preciznosti, asimetričnih prednosti i kapaciteta za masovno raspoređivanje;

49. svjestan je izazova koje predstavljaju ruske slojevite operacije bespilotnim zrakoplovima koje uključuju bespilotne zrakoplove za obavještajni rad, nadzor i izviđanje koji pružaju podatke u stvarnom vremenu neposredno nakon kojih slijede udari bespilotnih zrakoplova, što nacionalnim obrambenim snagama ne ostavlja puno vremena za jačanje obrane i organizaciju kapaciteta za odgovor;

50. snažno osuđuje nedavni niz upada ruskih bespilotnih zrakoplova i vjerojatna neprijateljska prelijetanja u nekoliko država članica EU-a koji su bili usmjereni na granična područja, energetske i vojne objekte te logistička središta;

51. upozorava da ti incidenti pokazuju sve veću sposobnost državnih i nedržavnih aktera da upotrebljavaju jeftine sustave bespilotnih zrakoplova za prijetnje javnoj sigurnosti, ometanje lanaca opskrbe i testiranje obrambene pripravnosti EU-a i NATO-a;

52. izražava duboku zabrinutost zbog ruskog raspoređivanja bespilotnih zrakoplova koje im omogućuju partneri, kako iznad područja Ukrajine tako i na mjestima na kojima povređuju zračni prostor država članica EU-a;

53. poziva na pojačane sankcije usmjerene na ruske lance opskrbe i komponente za proizvodnju, kao i na ruske prijenose tehnologije koji omogućuju drugim zemljama opskrbu Rusije tehnologijom bespilotnih zrakoplova;

54. poziva Komisiju da poduzme potrebne mjere za sprečavanje tih

aktivnosti;

55. naglašava da učinkovite nacionalne strategije civilne obrane od napada bespilotnih zrakoplova moraju biti popraćene modernizacijom prometne i komunikacijske infrastrukture s dvojnom namjenom kako bi se omogućilo brzo kretanje jedinica za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, mobilnih radara i timova za popravke, osiguravajući da planovi za otpornost omoguće operativnu mobilnost;

56. smatra da je ukrajinska upotreba decentraliziranih postrojbi bespilotnih zrakoplova s kontrolom na razini vôda vrijedna metodologija koju bi trebalo slijediti;

57. preporučuje da se timovi za napade bespilotnim zrakoplovima s autonomnim ciklusima donošenja odluka uključe u brigade oružanih snaga država članica;

58. potiče Komisiju i države članice da u suradnji s NATO-om pokrenu pilot-projekt EU-a i NATO-a u trajanju od šest mjeseci za formiranje, certifikaciju i provjeru početnih borbenih postrojbi bespilotnih zrakoplova na razini satnija za raspoređivanje uz savezničke brigade, pod uvjetom da se objave izvješće o provjeri pilot-projekta i preporučene popratne radnje;

59. svjestan je da učinkovitost sustava bespilotnih zrakoplova ovisi prije svega o preciznosti navigacije tijekom rada u okruženjima intenzivnog elektroničkog ratovanja;

60. preporučuje da operatori oružanih snaga zaduženi za bespilotne zrakoplove počnu koristiti antene s kontroliranim prijemom (CRPA antene) i pouzdane signale globalnog navigacijskog satelitskog sustava, kao što je javna regulirana usluga sustava Galileo, koji će im osigurati precizno referentno vrijeme i smanjenje navigacijskih pogrešaka;

61. ističe potrebu za time da se ulaganja u ofenzivne sustave bespilotnih zrakoplova poprate ulaganjima u sustave za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, mjere elektroničke zaštite i otpornost globalnog navigacijskog satelitskog sustava kako bi se smanjila ranjivost na neprijateljsko ometanje i upletanje;

62. poziva na hitno financiranje i brzu implementaciju borbenih jedinica bespilotnih zrakoplova, protutenkovskih i protupješačkih, u okviru oružanih snaga NATO-a i EU-a na razinama satnija, bataljuna i brigada, kako bi ih se organski uklopilo u borbene jedinice diljem Europe; zahtijeva uključivanje Ukrajine kao punopravnog operativnog i doktrinarnog partnera u postupcima razvoja, osposobljavanja i certifikacije; potiče Komisiju i visoku predstavnicu da osmisle dvogodišnji ubrzani program nabave, osposobljavanja, održavanja i certifikacije;

63. preporučuje državama članicama da na temelju svojih nacionalnih obrambenih strategija razviju zajednički odgovor na napade sustava bespilotnih zrakoplova, među ostalim, zajedničkim razvojem i nabavom tehnoloških rješenja koja se mogu zajednički raspoređivati i u potpunosti su interoperabilne sa sustavima NATO-a za zapovijedanje i nadzor te savršeno integrirane u sustave upravljanja civilnim zračnim prometom i okvir EU-a za integraciju bespilotnih zrakoplova U-Space za potrebe scenarija hibridnog ratovanja;

64. ističe potencijal i koristi civilnih bespilotnih zrakoplova i golemu promjenu koju su uzrokovali, među ostalim, u području mobilnosti, logistike, upravljanja hitnim situacijama i kartografije, te napominje da je zahvaljujući njima već ostvaren znatan napredak u rješavanju pitanja sigurnosti i obrane EU-a;

Proizvodni kapaciteti, financiranje i nabava bespilotnih zrakoplova i kapaciteta za borbu protiv bespilotnih zrakoplova

Prethodno odobreni dobavljači

65. poziva nacionalna i međunarodna tijela za nabavu i ugovaranje, uključujući, među ostalim, Komisiju i Europsku obrambenu agenciju (EDA) da izrade otvorene i transparentne popise prethodno odobrenih dobavljača i prioritetne narudžbe za ključne komponente i platforme bespilotnih zrakoplova, u bliskoj suradnji s državama članicama i uz osiguravanje jednakog pristupa za MSP-ove iz cijele Unije, čime bi se omogućilo brže sklapanje ugovora tijekom kriza;

66. ističe da bi se takvi popisi trebali temeljiti na transparentnim i konkurentnim postupcima odabira i redovito ažurirati kako bi se uzele u obzir operativne povratne informacije (uključujući od Ukrajine) te bi se njima trebalo spriječiti stvaranje dugoročnih povlastica na tržištu koje bi mogle narušiti tržišno natjecanje; poziva na proširenje pristupa financijskim instrumentima EU-a i na provedbu postupaka javne nabave u kojima po ravnopravnim uvjetima sudjeluju *start-up* poduzeća i istraživačke institucije;

67. poziva EU da izradi popis kojim upravlja Europska obrambena agencija, a koji sadržava prethodno odobrene dobavljače kritičnih podsklopova za bespilotne zrakoplove te napominje koliko je važno dopustiti malim i srednjim poduzećima da steknu pravo sudjelovanja putem terenskih revizija, a ne dokazivanjem prethodnih rezultata, kako bi se olakšalo njihovo sudjelovanje u europskoj obrambenoj industrijskoj bazi;

Potpora MSP-ovima

O regionalnim središtima i financijskim instrumentima

68. potiče države članice i EDA-u da racionaliziraju standarde certifikacije i plovidbenosti kako bi se ubrzala integracija i smanjila

preklapanja u pogledu ispitivanja i akreditacije; potiče EDIP i druge financijske instrumente da prednost daju financiranju regionalnih središta za proizvodnju bespilotnih zrakoplova i inovacije u području borbe protiv bespilotnih zrakoplova, sa zajedničkom infrastrukturom i ubrzanim regulatornim postupcima, posebno među državama prve crte; naglašava važnost promicanja pravednih radnih praksi, socijalne zaštite i razvoja vještina za visokokvalitetnu radnu snagu, uz istodobno podupiranje lokalnih zajednica i MSP-ova, s naglaskom na stvaranju održivih mogućnosti zapošljavanja;

69. poziva na namjensku potporu MSP-ovima da pristupe tim financijskim instrumentima, uključujući pojednostavnjene postupke prijave i kriterije za dodjelu;

O pristupu MSP-ova financiranju i javnoj nabavi

70. napominje da se MSP-ovi suočavaju s velikim preprekama u pristupu fondovima EU-a za obranu i često su isključeni iz velikih postupaka javne nabave u kojima dominiraju tradicionalni izvođači; stoga potiče stvaranje konkretnih mehanizama za potporu uključivanju MSP-ova smanjivanjem administrativnog opterećenja, uvođenjem instrumenata za izravno financiranje uz toleranciju prema neuspjehu te pružanjem prilika za dobivanje manjih iznosa bespovratnih sredstava i alate za brzo financiranje koji su ključni za MSP-ove, istodobno osiguravajući pravedne uvjete primjenom proporcionalnih zahtjeva za konzorcije, razumnih jamstava i fleksibilnih rokova za plaćanje; potiče uključivanje *start-up* poduzeća i istraživačkih institucija u postupke javne nabave;

71. prima na znanje da 80 % europske industrije uključene u razvoj i proizvodnju lakih bespilotnih zrakoplova i upravljanje njima čine MSP-ovi, koji su ključni za razvoj i istraživanje te uvođenje inovacija u području tehnologije bespilotnih zrakoplova, kao i za brz odgovor na neočekivane promjene u industriji, što je vidljivo iz primjera Ukrajine, a ta se poduzeća suočavaju s poteškoćama u pronalasku financijskih sredstava za svoje projekte;

72. poziva Komisiju na uspostavu jedinstvene kontaktne točke za informiranje i pružanje potpore MSP-ovima iz EU-a koji djeluju u području proizvodnje bespilotnih zrakoplova za dobivanje i pristup financiranju jer im je zbog poslovne strukture teško nositi se s birokratskim opterećenjima povezanima s tim projektima;

73. pozdravlja postojeće inicijative Komisije, posebno u okviru programa EU-a za inovacije u području obrane (EUDIS) Europskog fonda za obranu, za potporu MSP-ovima i *start-up* poduzećima u području obrane u EU-u;

74. poziva Europsku obrambenu agenciju i Komisiju da se nadovežu na te napore istraživanjem dodatnih mjera za ubrzavanje uvođenja visokokvalitetnih obrambenih sustava europskih MSP-ova za

bespilotne zrakoplove na način kojim bi se tim MSP-ovima omogućilo da iskoriste izvozne mogućnosti izvan Europe, kako bi se osigurala njihova komercijalna održivost, uz istodobni razvoj europskih obrambenih sposobnosti i olakšavanje integracije s ukrajinskim oružanim snagama te promicanje čestih zajedničkih inovacijskih napora;

O rastu MSP-ova, širenju poslovanja i industrijskoj integraciji

75. svjestan je da većinu poduzeća u industriji bespilotnih zrakoplova čine MSP-ovi i *start-up* poduzeća, zbog čega je ključno pojednostavniti postupke i mjere za potporu MSP-ovima, kao što su bespovratna sredstva, regulatorna potpora, integracija, intenziviranje;

76. poziva na uspostavu regionalnih inovacijskih klastera za područje bespilotnih zrakoplova koji će povezati MSP-ove, istraživačke centre i veće integratore u sektoru obrane u cilju promicanja prijenosa tehnologija i postizanja industrijskih sinergija;

77. prepoznaje potencijal Europskog fonda za obranu da doprinese razvoju MSP-ova u ključne dobavljače i potiče programe koji pomažu MSP-ovima u nabavi komponenti, razvoju strojogradnje i podupiranju visokog stupnja automatizacije radi povećanja proizvodnje;

78. potiče na to da se u okviru programa Europskog fonda za obranu omogući brži razvoj MSP-ova provedbom nekoliko faza financiranja kojima se podupire rani rast i pristup kapitalu, razvoj proizvoda te ispitivanje i evaluacija, nastavno na inicijativu BraveTech EU;

79. poziva Komisiju da potiče zajedničke pothvate između glavnih aktera u europskom sektoru obrane i MSP-ova koji su inovatori u području bespilotnih zrakoplova u cilju povećanja proizvodnje; preporučuje uključivanje ukrajinske industrije u tom kontekstu;

Infrastruktura za ispitivanje, certificiranje i regulatorno pojednostavnjenje

80. svjestan je činjenice da između ispitivanja i validacije bespilotnih zrakoplova prolazi dosta vremena i potiče države članice da ukinu ograničenja javne nabave koja ometaju MSP-ove u ispitivanju ključnih sposobnosti;

Tehnološka i industrijska baza europskog obrambenog sektora (EDTIB)

81. potiče države članice i Vijeće da integriraju tehnologije bespilotnih zrakoplova nove generacije, kao što su umjetna inteligencija na rubu mreže, autonomija roja i ojačane veze sustava zapovijedanja i nadzora, u EDTIB, uz istodobno nastojanje postizanja postupne i uzajamno korisne integracije ukrajinske baze obrambene tehnologije i industrije te iskorištavajući dugoročne industrijske planove

djelovanja, vodeće klastere Europskog fonda za obranu i ubrzane instrumente EDIP-a kako bi se osigurala pravodobna prilagodba i očuvala tehnološka prednost Unije;

82. poziva na prepoznavanje bespilotnih zrakoplova kao kritičnih kapaciteta u EU-u; ističe hitnu potrebu za ulaganjem u EDTIB kako bi se omogućila masovna proizvodnja cjenovno pristupačnih bespilotnih zrakoplova te naglašava potrebu za troškovno učinkovitim sustavima koji se mogu upotrebljavati u velikim razmjerima i osigurati da EU postane autonoman kad je riječ o kapacitetima bespilotnih zrakoplova; smatra da se razvoj takvih kapaciteta mora provoditi u bliskoj suradnji s Ukrajinom i naglašava važnost usmjeravanja više ulaganja EU-a u obranu prema zajedničkoj nabavi, uz potporu Europske obrambene agencije;

83. poziva Uniju i njezine države članice da hitno rade na konkretnim projektima usmjerenima na popunjavanje praznina u sposobnostima u području integrirane protuzračne i proturaketne obrane, posebno kad je riječ o bespilotnim zrakoplovima i borbi protiv bespilotnih zrakoplova, kako bi se stvorila višeslojna i duboka zona tehnološki naprednih sustava s interoperabilnim sposobnostima za borbu protiv bespilotnih zrakoplova radi otkrivanja, praćenja i neutralizacije; ističe jednaku važnost nadmoćnosti u zraku, kao što je projekt zračnog borbenog sustava budućnosti (FCAS); poziva države članice da za uspostavu takvih projekata razmotre upotrebu okvira za europske obrambene projekte od zajedničkog interesa; prepoznaje potrebu za međusektorskom suradnjom obrambenih, kibernetičkih sigurnosnih i istraživačkih zajednica kako bi se razvile holističke strategije koje integriraju najnovije digitalne tehnologije i tehnologije kibernetičke obrane;

84. ističe potrebu za proširenjem takvih kapaciteta kako bi se obuhvatile sve države članice, a posebno područja u blizini kritične infrastrukture i naseljena područja;

85. ipak, naglašava da se ti zajednički programi moraju strukturirati tako da se osiguraju brzi ciklusi razvoja i aktivno omogući sudjelovanje inovativnih MSP-ova; ističe da su takva poduzeća često znatno prilagodljivija i inovativnija od tradicionalnih glavnih izvođača te da je iskorištavanje njihove kreativnosti i brzine ključno da bi se išlo u korak s prijetnjama koje se uvijek mijenjaju te kako bi se troškovno učinkovita rješenja brzo rasporedila na terenu;

86. svjestan je da ritam razvoja tehnologije u području bespilotnih sustava i sustava za borbu protiv bespilotnih sustava nema presedana te poziva Komisiju, Europsku obrambenu agenciju i države članice da usvoje brže cikluse inovacija i nabave kako bi se omogućilo brzo raspoređivanje novih tehnologija bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova na terenu; ističe da postoji rizik da zbog dugotrajnih postupaka

certifikacije, nabave i ispitivanja kapaciteti EU-a u trenutku stavljanja u pogon već budu zastarjeli;

Zid protiv bespilotnih zrakoplova

87. podupire sustav za nadzor i obranu protiv bespilotnih zrakoplova („zid protiv bespilotnih zrakoplova”) koji je predložila predsjednica Komisije, uz snažan i cjelovit sustav koji uključuje napredno otkrivanje, otporno zapovijedanje i nadzor i troškovno učinkovite sposobnosti presretanja te poziva na izradu tehničkog plana djelovanja u bliskoj suradnji s Ukrajinom; ustraje u tome da se prijedlozi Komisije moraju u velikoj mjeri oslanjati na iskustvo Ukrajine na prvoj liniji, što pokazuje da učinkovitost ne ovisi samo o tehnologiji platformi nego i o integriranom zapovijedanju i nadzoru osposobljenom osoblju i otpornom ekosustavu ratovanja, uključujući lokalizirane proizvođače, operatere, inovatore i pružatelje podataka / analitičkih podataka;

Pojednostavnjenje certificiranja

88. potiče države članice, Agenciju Europske unije za sigurnost zračnog prometa (EASA) i Europsku obrambenu agenciju da racionaliziraju standarde certifikacije i plovidbenosti kako bi se ubrzala integracija i smanjila preklapanja u pogledu ispitivanja i akreditacije; napominje da je uvođenje EMAR-a i unakrsne certifikacije obvezno;

89. poziva EASA-u da ubrza obradu zahtjeva za „dozvole za letenje” i da u suradnji s NATO-om definira jasne kriterije certificiranja za sustave kategorizacije HALE (visoka visina leta, visoka održivost u zraku) i MALE (srednja visina leta, visoka održivost u zraku); naglašava hitnu potrebu za imenovanjem dovoljnog broja revizora i pojednostavnjenjem postupaka kako bi se izbjegla nepotrebna kašnjenja u inovacijama;

90. poziva na donošenje europskog okvira za brzo odobrenje prelaska granica i prijevoza opreme za bespilotne zrakoplove među državama članicama u kontekstu vojne mobilnosti;

91. poziva Komisiju da uskladi regulatorne mjere za bespilotne zrakoplove usmjerene na obranu kako bi se stvorio obvezujući regulatorni okvir EU-a za vojne operacije bespilotnih zrakoplova (usporedno s civilnim pravilima EASA-e); ističe da bi trebalo pojasniti pravila vojnog djelovanja, certifikaciju, upotrebu zračnog prostora za vojne operacije i etičke zaštitne mjere misija ZSOP-a i nacionalnog planiranja obrane kako bi se olakšala interoperabilnost i ubrzale zajedničke operacije u okviru misija ZSOP-a i NATO-a;

Prijenosi unutar EU-a

92. poziva Komisiju da pojednostavi pravila o prijenosu unutar EU-a za tehnologije povezane s bespilotnim zrakoplovima i borbom protiv

bespilotnih zrakoplova te da stvori sinergije između Direktive 2009/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. svibnja 2009., o pojednostavnjivanju uvjeta za transfer obrambenih proizvoda unutar Zajednice[15] i s njom povezane tehnologije i Uredbe (EU) 2021/821 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2021. o uspostavi režima Unije za kontrolu izvoza, brokeringa, tehničke pomoći, provoza i prijenosa robe s dvojnom namjenom[16];

93. poziva na uklanjanje nepotrebnih prepreka i prekomjerne birokracije koji usporavaju operativnu spremnost;

94. ističe potrebu za time da se ulaganja u ofenzivne sustave bespilotnih zrakoplova poprate ulaganjima u sustave za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, mjere elektroničke zaštite i otpornost globalnog navigacijskog satelitskog sustava kako bi se smanjila ranjivost na neprijateljsko ometanje i upletanje;

Usklađenost s kriterijima za podrijetlo iz EU-a

95. poziva na vraćanje proizvodnje u EU radi izbjegavanja neproporcionalne ovisnosti o trećim zemljama, a posebno Kini, za potrebe proizvodnje sustava bespilotnih zrakoplova;

96. poziva države članice, Komisiju i Europsku obrambenu agenciju da hitno riješe problem kritične ovisnosti EU-a o kineskim elementima rijetkih zemalja ključnima za obrambenu industriju, uključujući u proizvodnji bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv njih; ističe potrebu za uspostavom alternativnih i održivih rješenja za ekstrakciju i preradu elemenata rijetkih zemalja, ulaganjima u istraživanje i razvoj tehnologija u području recikliranja i zamjene te uključivanjem tih prioriteta u buduće programe Europskog fonda za obranu i EDIP-a usmjerene na jačanje strateške industrije otpornosti Europe;

97. traži od Komisije da osigura da sve platforme za bespilotne zrakoplove koje se financiraju iz europskih programa i/ili financijskih instrumenata ispunjavaju odgovarajuće kriterije prihvatljivosti koji potječu iz EU-a za glavne potkomponente te da poduzme mjere kako bi se osiguralo da je opskrba takvim potkomponentama pouzdana i zajamčena;

98. poziva na to da se i na podizvođače primjenjuju isti kriteriji; ističe važnost osiguravanja potpune i izravne europske kontrole nad sučeljima čovjek-stroj i drugim softverom povezanim s bespilotnim zrakoplovima;

99. poziva Komisiju da osigura da sve platforme za bespilotne zrakoplove

---

15 SL L 146, 10.6.2009., str. 1.
16 SL L 206, 11.6.2021., str. 1.,
ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj.

koje se financiraju iz proračuna EU-a ispunjavaju kriterij podrijetla iz EU-a i ne podliježu ograničenjima trećih zemalja u pogledu definiranja, prilagodbe i razvoja dizajna proizvoda, uključujući zakonsko pravo na zamjenu ili uklanjanje komponenti koje podliježu takvim ograničenjima;

100. poziva na poticaje kako bi se osiguralo da platforme za bespilotne zrakoplove koje se financiraju iz Europske obrambene agencije ispunjavaju kriterij podrijetla iz EU-a ili potječu iz partnerskih zemalja kao što su Ukrajina, Norveška i Ujedinjena Kraljevina, posebno u pogledu glavnih komponenti;

Struktura bespovratnih sredstava iz Europskog fonda za obranu i kriteriji za dodjelu

101. preporučuje uvođenje poticaja u okviru bespovratnih sredstava Europskog fonda za obranu kako bi se osiguralo da se:

    1. na natječajima dodijele dodatni bodovi ponuditeljima koji upotrebljavaju komponente podrijetlom iz EU-a;

    2. natječaji otvore za odabrane treće zemlje, kao što je Ukrajina, i treće zemlje s kojima je EU sklopio sporazume o strateškom partnerstvu;

    3. među osobljem održavaju razmjene iskustva u pogledu nabave komponenti;

102. poziva Europsku obrambenu agenciju da procjenjuje ponuditelje po njihovu operativnom učinku i troškovnoj učinkovitosti u postizanju ciljeva misije, a ne isključivo po jediničnim cijenama;

103. potiče države članice da dopuste uvjetno raspoređivanje na terenu i ispitivanje sustava koji još nisu u potpunosti certificirani za potrebe hitne operativne upotrebe uz evaluaciju u stvarnom vremenu i kontroliranim uvjetima;

104. potiče EDIP i druge financijske instrumente da prednost daju financiranju regionalnih središta za proizvodnju bespilotnih zrakoplova, sa zajedničkom infrastrukturom i ubrzanim regulatornim postupcima, posebno među državama prve crte;

Regionalna proizvodna središta

Sustavi za borbu protiv bespilotnih zrakoplova i regionalna proizvodna središta

105. poziva države članice da hitno ubrzaju proširenje europskih kapaciteta za razvoj i proizvodnju bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, među ostalim s pomoću Instrumenta za sigurnosne mjere za Europu (SAFE);

106. poziva Komisiju da predloži paket EU-a o bespilotnim zrakoplovima s naglaskom na bespilotnim zrakoplovima i sustavima za borbu protiv njih te pomoćnim kapacitetima, koji bi trebao sadržavati strategiju za upotrebu postojećih instrumenata za poticanje istraživanja i razvoja i lokalizaciju ključnih lanaca opskrbe te uredbu o upotrebi bespilotnih zrakoplova u civilnom i vojnom kontekstu koja je prikladna za aktualni scenarij prijetnji; poziva na veća ulaganja usmjerena na integraciju digitalnih tehnologija sljedeće generacije u sustave bespilotnih zrakoplova i sustave za obranu od njih kako bi se povećala njihova otpornost, skalabilnost i učinkovitost;

107. poziva na uspostavu nacionalnih centara za ispitivanje, certifikaciju i interoperabilnost bespilotnih zrakoplova diljem EU-a;

108. ističe da bi takva središta olakšala ispitivanje i certifikaciju bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u skladu sa standardima EU-a i NATO-a;

109. naglašava potrebu za ispitivanjem, proizvodnjom i osposobljavanjem bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u cilju jačanja vanjskih granica i odvraćanja od hibridne agresije;

110. naglašava da bi regionalna središta za proizvodnju bespilotnih zrakoplova trebalo smjestiti uz logistička čvorišta s dvojnom namjenom povezana s mrežom TEN-T kako bi se omogućilo nesmetano prekogranično kretanje vojnih i civilnih resursa povezanih s bespilotnim zrakoplovima, rezervnih dijelova i operatora na integriran način u cijelom EU-u i u skladu s budućim konceptom „zida protiv bespilotnih zrakoplova”;

111. podupire uspostavu centara za održavanje smještenih uz objekte NATO-a koji raspolažu prikladnom tehničkom opremom za brzo servisiranje sredstava sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova;

Kvalificirani proizvođači, pošteno tržišno natjecanje i regionalni ekosustavi

112. ističe da bi se europsko tržište bespilotnih zrakoplova trebalo razvijati u skladu s načelima pravednog tržišnog natjecanja, inovacija i otvorenog pristupa za kvalificirane proizvođače; napominje da su stabilnost potražnje i jasne dugoročne perspektive ključni za održivost europskih proizvođača bespilotnih zrakoplova;

113. naglašava važnost povećanja lokalnih industrijskih kapaciteta kako bi se osigurala konkurentnost, otpornost i dugoročna održivost europskog sektora bespilotnih sustava;

114. ističe da bi se koristi od inovacija i proizvodnje bespilotnih zrakoplova trebale geografski uravnotežiti;

115. poziva na uspostavu inovacijskih koridora i lokacija za ispitivanje u svim regijama Unije kako bi se osigurao pristup financiranju i potaknulo lokalne ekosustave *start-up* poduzeća, MSP-ova i istraživačkih institucija te tako doprinijelo tehnološkoj suverenosti Europe;

116. napominje da djelovanja povezana sa sposobnostima bespilotnih zrakoplova i borbe protiv njih ne raspolažu dostatnom ranijom praksom te stoga poziva Uniju i njezine države članice da iskoriste tu činjenicu i osiguraju da se od samog početka sve radnje planiranja, istraživanja, razvoja, nabave i upravljanja takvim sposobnostima sve više rade iz europske perspektive te da se osigura pristup ključnim suverenim tehnologijama povezanima s ratovanjem bespilotnim zrakoplovima i borbom protiv njih u Uniji;

117. poziva na to da se zajamči prilagodba kriterija prihvatljivosti u okviru Europskog fonda za obranu kako bi se osigurala dodjela većeg broja bodova postupcima javne nabave u kojima je geografska zastupljenost država članica pravednija, čime bi se osiguralo da konzorciji koji se stvaraju mogu povećati svoju industrijsku proizvodnju u području obrane;

Inovacije, klasteri za istraživanje i razvoj te proizvodnja ključnih komponenti

118. poziva Komisiju da prilagodi obrambene instrumente i instrumente obrambene politike kako bi se osigurala njihova prikladnost za podupiranje razvoja sposobnosti bespilotnih zrakoplova i borbe protiv njih;

119. poziva na dodjelu financijskih sredstava EU-a za uspostavu naprednog središta za proizvodnju komponenti za bespilotne zrakoplove, posebno u regijama sa snažnim sektorima inženjerstva i IT-a, čime bi se doprinijelo regionalnom razvoju i strateškoj autonomiji Unije;

120. poziva Europski fond za obranu da financira multinacionalne klastere za istraživanje i razvoj usmjerene na pogonske sklopove bespilotnih zrakoplova, autonomiju uz pomoć umjetne inteligencije i ojačane veze sustava zapovijedanja i nadzora;

121. naglašava važnost usmjeravanja strateškog ulaganja na relevantna industrijska i tehnološka čvorišta u cijelom EU-u kako bi se pružila potpora obradi sirovina, proizvodnji poluvodiča i baterija, sastavljanju bespilotnih zrakoplova te integraciji sustava zapovijedanja i nadzora, osiguravajući da se tim ulaganjima ojača i šira europska obrambena industrijska baza;

Brzo raspoređivanje na terenu

Akcelerator za inovacije u području bespilotnih zrakoplova i

eksperimentiranje

122. pozdravlja prvu kampanju operativnog eksperimentiranja u području europske obrane (OPEX) koju je pokrenula Europska obrambena agencija te poziva tu agenciju na njezinu preinaku u stalni akcelerator za inovacije u području bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv njih kako bi se ubrzalo njihovo raspoređivanje na terenu, te na provjeru povratnih informacija s bojišta, ubrzanje izrade prototipova i ubrzano raspoređivanje na terenu putem kratkih poziva na natjecanje da bi se omogućili napredak i inovacije;

Fleksibilnost javne nabave i ubrzana nabava

123. poziva Europsku obrambenu agenciju da dopusti sklapanje ugovora o neprekidnoj isporuci neograničene količine (IDIQ) kako bi se osigurala osnovna razina opskrbe;

124. poziva Europsku obrambenu agenciju i druge agencije koje raspisuju natječaje da uspostave poseban postupak nabave za sustave bespilotnih zrakoplova kako bi se omogućila nabava lako dostupnih naprednih sustava bespilotnih zrakoplova i zaobišli tradicionalni višegodišnji postupci nabave i ugovori o pružanju usluga;

125. poziva na to da se osigura da se projekti u okviru Europskog fonda za obranu i druge inicijative EU-a za zajedničku nabavu u području obrane ocjenjuju prioritetno kako bi se olakšalo ubrzavanje postupaka nabave i smanjile komplikacije u tim postupcima;

Uključivanje MSP-ova i netradicionalnih dobavljača

126. potiče razvoj nacionalnih obrambenih industrija i podupiranje lokalnih javno-privatnih partnerstava ne dovodeći u pitanje zahtjeve u pogledu kvalitete, sigurnosti i zaštite koji se primjenjuju na tehnologiju;

127. potiče uklanjanje manjih prepreka za ulazak netradicionalnih dobavljača ukidanjem nekritičnih sigurnosnih zahtjeva u ranim fazama ispitivanja i raspoređivanja na terenu kako bi se omogućilo sudjelovanje MSP-ova i netradicionalnih dobavljača u inovacijama u području obrane;

Akcijski plan za proizvodnju ključnih komponenti bespilotnih zrakoplova

128. poziva Komisiju da u suradnji s NATO-om izradi akcijski plan za proizvodnju ključnih komponenti bespilotnih zrakoplova kojim bi se pružile ciljane subvencije za ključne komponente, posebno za istosmjerne motore bez četkica, litijske baterije, senzore i aditivnu proizvodnju u EU-u; poziva na razvoj i proizvodnju ključnih i novih tehnologija i materijala u EU-u, uključujući optičku tehnologiju, komunikacijske module i aditivnu proizvodnju; naglašava da je potrebno osigurati otpornost i samodostatnost EU-a u proizvodnji

bespilotnih zrakoplova, uz stroge kriterije prihvatljivosti kako bi se osigurala otpornost lanca opskrbe, te imati na umu dugoročni cilj postizanja strateške autonomije razvojem autohtonih europskih tehnologija bespilotnih zrakoplova koje se temelje na ključnim komponentama EU-a, uz potporu otpornih lanaca opskrbe;

129. ističe da se takvim akcijskim planom mora osigurati suradnja s europskim MSP-ovima;

130. ističe potrebu za uključivanjem mikročipova, naprednog softvera i kibernetičke otpornosti;

Regulatorno okruženje / okolišni, socijalni i upravljački čimbenici

Regulatorno pojednostavnjenje i usklađivanje

131. naglašava potrebu za uklanjanjem nepotrebnih regulatornih i administrativnih opterećenja za industriju bespilotnih zrakoplova i njihove dobavljače, posebno za MSP-ove, te za uspostavom europskog indeksa suverenosti bespilotnih zrakoplova koji bi služio kao revizijski alat na razini EU-a za procjenu postotka ovisnosti svake platforme o trećim zemljama, koji se može upotrijebiti za davanje prednosti financiranju platformi i programa s najvećim udjelom komponenti iz država članica;

132. poziva na uvođenje brzih odstupanja od licenciranja unutar EU-a kako bi se olakšala unutarnja trgovina, uz jačanje kontrola izvoza;

133. poziva na jačanje usklađenosti regulatornog okvira i sustava kontrole izvoza:

    a. razvojem paneuropskih izvoznih dozvola i kanala za komponente usklađenih s Uredbom (EU) 2021/821 kako bi europski bespilotni zrakoplovi postali konkurentniji u inozemstvu, uz poštovanje pravila EU-a i nacionalnih pravila o izvozu;

    b. usklađivanjem propisa o civilnim bespilotnim zrakoplovima (na primjer standardi EASA-e) s potrebama vojne javne nabave kako bi se ubrzale inovacije s dvojnom namjenom;

Industrijska autonomija, uvjetovanost u pogledu okolišnih, socijalnih i upravljačkih uvjeta i operativna učinkovitost

134. naglašava da bi se dodjela sredstava za razvoj i proizvodnju bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova trebala temeljiti isključivo na kriterijima učinkovitosti, sigurnosti, otpornosti i operativne učinkovitosti;

135. poziva na davanje prednosti rezervnim dijelovima, mogućnosti modularnih popravaka i sposobnostima za brzu zamjenu motora kako bi se osiguralo da postrojbe ostanu operativne u uvjetima borbe;

ističe potrebu za dosljednom industrijskom politikom i politikom opskrbnih lanaca kojom se europskoj industriji pružaju poticaji za proizvodnju nadogradivih sustava koji se lako popravljaju, uz održavanje dostatnih zaliha kritičnih komponenti; potiče Komisiju i države članice na uklanjanje uskih grla u području nabave koja sprečavaju pravodobnu proizvodnju i raspoređivanje osnovne obrambene opreme na terenu;

Sigurnost proizvodnje i sveobuhvatna regulativa EU-a o bespilotnim zrakoplovima

136. poziva Komisiju i države članice da daju prednost jačanju i zaštiti proizvođača oružja iz EU-a i objekata europske obrambene industrije kako bi se ublažile moguće hibridne ili izravne prijetnje bespilotnih zrakoplova za njihove proizvodne linije;

137. poziva Komisiju da predloži paket EU-a o bespilotnim zrakoplovima s naglaskom na sustavima bespilotnih zrakoplova i sustavima za borbu protiv njih te pomoćnim kapacitetima, koji bi sadržavao strategiju za upotrebu postojećih instrumenata za poticanje istraživanja i razvoja i lokalizaciju ključnih lanaca opskrbe te uredbu o upotrebi bespilotnih letjelica u civilnom i vojnom kontekstu prilagođenu aktualnim prijetnjama;

138. poziva na veća ulaganja usmjerena na integraciju digitalnih tehnologija sljedeće generacije u sustave bespilotnih zrakoplova i sustave za obranu od njih kako bi se povećala njihova otpornost, prilagodljivost i učinkovitost;

139. poziva na usklađivanje pravila o uporabi oružane snage za ofenzivno korištenje sustava bespilotnih zrakoplova u svim državama članicama, uključujući u pogledu kontrole izvoza i pravnih okvira, kako bi se osigurala potpuna usklađenost s međunarodnim humanitarnim pravom;

Radni plan za ključne materijale

140. poziva Komisiju da izradi radni plan za razvoj strateških rezervi i zaliha ključnih komponenti, uključujući eksplozive, pogonska goriva, upaljače, okvire od ugljičnih vlakana, elektroniku, motore, mikročipove i druge ključne materijale za razvoj sustava bespilotnih zrakoplova, bespilotnih površinskih plovila i bespilotnih podvodnih plovila, smanjujući tako ovisnost o trećim zemljama i povećavajući otpornost EDTIB-a;

141. ističe da bi se tim rezervama trebalo upravljati uz koordinaciju NATO-a kako bi se osigurala interoperabilnost i izbjeglo udvostručivanje zaliha;

142. ističe važnost nove tehnologije vođenja putem žice za bespilotne zrakoplove koja je osmišljena za borbu protiv ometanja i elektroničko

ratovanje;

143. poziva europska poduzeća da proizvode te povezane optičke kablove u EU-u ili u nekoj od zemalja NATO-a kako bi se izbjegle netransparentne tehnologije i ojačala sigurnost tehnoloških komponenti za bespilotne zrakoplove;

Financijske omotnice EU-a – višegodišnji financijski okvir (VFO), SAFE, ReArm itd.

Strateško financiranje i financijske omotnice EU-a

144. ističe potrebu za time da se postojećim instrumentima i u sljedećem VFO-u osigura trajni razvoj obrambenih inovacija u području bespilotnih zrakoplova, kao i s njima povezanih vještina, certifikacijskih normi, ispitivanja i infrastrukture za osposobljavanje u cijeloj Uniji;

145. poziva na to da se pristup Ukrajine mehanizmu SAFE iskoristi da bi se ulaganje uključilo u razvoj kapaciteta njezina sustava bespilotnih zrakoplova;

146. poziva na brzo donošenje Skupnog paketa za obrambenu pripravnost koji je Komisija predstavila u lipnju 2025. te kojim se nastoje smanjiti administrativna i birokratska opterećenja (npr. u području izdavanja dozvola) te uska grla (npr. za pristup financijskim sredstvima) za poduzeća i organizacije u sektoru obrane te za države članice, čime se olakšavaju razvoj i proizvodnja inovativnih rješenja bespilotnih zrakoplova;

147. poziva Komisiju na korištenje programa financiranja kao što je SAFE kako bi se istaknula potreba za time da države članice EU-a razvijaju svoju industriju bespilotnih zrakoplova te preporučuje da države članice toj potrebi posvete pozornost i daju prednost koju zaslužuje;

Usklađivanje obrambenih instrumenata i okvira za ulaganja

148. ističe važnost tehnoloških kapaciteta za borbu protiv bespilotnih zrakoplova; poziva države članice da ulažu u kapacitete bespilotnih zrakoplova i borbe protiv njih;

149. podsjeća da bi ulaganja u bespilotne sustave trebalo uskladiti s instrumentima Unije koji podupiru obrambenu industrijsku bazu, uključujući, prema potrebi, Akt o kritičnim sirovinama, Europski akt o čipovima[17], Platformu za strateške tehnologije za Europu (STEP) i

---

[17] Uredba (EU) 2023/1781 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. rujna 2023. o uspostavi okvira mjera za jačanje europskog ekosustava poluvodiča i izmjeni Uredbe (EU) 2021/694 (Akt o čipovima) (SL L 229, 18.9.2023., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1781/oj).

druge okvire, kako bi se osiguralo da inovacije s dvojnom namjenom značajno doprinose operativnoj spremnosti;

150. poziva Europsku agenciju za obranu da uključi posebne ciljeve u pogledu sposobnosti bespilotnih zrakoplova u budući plan EU-a za razvoj sposobnosti, uz praćenje putem CARD-a i potporu projekata u okviru stalne strukturirane suradnje (PESCO);

151. pozdravlja primjenu instrumenta SAFE i instrumenta vlasničkog kapitala u području obrane za potrebe povećanja proizvodnje, osiguravanja lanaca opskrbe i podupiranja sudjelovanja MSP-ova u sektoru bespilotnih sustava;

152. potiče Komisiju da ojača poticaje za bodovanje u okviru Europskog fonda za obranu u korist multinacionalnih konzorcija, zajedničkih platformi i visokog udjela sadržaja podrijetlom iz EU-a; naglašava da su takve mjere ključne za konsolidaciju potražnje, povećanje otpornosti i nadogradnju kapaciteta autonomnih bespilotnih zrakoplova u Europi; podržava razvoj indeksa suverenosti za mjerenje i poticanje smanjenja ovisnosti o izvorima izvan EU-a u lancu vrijednosti povezanom s bespilotnim zrakoplovima;

Upravljanje i supsidijarnost u upravljanju fondovima

153. poziva Komisiju i države članice da uključe lokalne i regionalne uprave u upravljanje obrambenim projektima EU-a u skladu s načelom supsidijarnosti;

Jačanje lanaca opskrbe

Vraćanje proizvodnje u EU i industrijska lokalizacija

154. potiče države članice da daju prednost proizvodnji kritičnih komponenti u EU-u tako što će:

    a. u okviru javno-privatnih partnerstava sufinancirati objekte u državama članicama za proizvodnju istosmjernih motora bez četkica, litij-ionskih baterija, poluvodiča i elektrooptičkih senzora;

    b. ponuditi subvencije i porezne olakšice koje podupiru države članice za poduzeća koja žele lokalizirati proizvodnju u EU-u i osigurati da se to koordinira na razini EU-a kako bi se osigurala maksimalna učinkovitost i ublažilo narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu;

    c. iskoristiti Europski akt o čipovima kako bi se financijska sredstva za strateške poluvodiče primarno usmjerila na sektor obrane;

155. naglašava koliko je potrebno da se cijeli EU posveti osiguravanju

pouzdanog pristupa kritičnim sirovinama, kao što su litij, magneti rijetkih zemalja i poluvodiči te ulaganju u baterije visoke učinkovitosti, senzore i sigurne podatkovne veze;

156. poziva na proširenje sporazuma o zajedničkim obvezama u području sigurnosti sklopljenih sa strateškim partnerima kako bi se ojačali otpornost lanca opskrbe i uzajamni pristup strateškim tehnologijama;

Diversifikacija i strateška redundancija

157. poziva na izgradnju redundantnih i raznolikih opskrbnih lanaca koji:

    a. potiču strategije dvostrukih izvora za ključne komponente bespilotnih zrakoplova iz više država članica EU-a i partnerskih zemalja istomišljenica;

    b. podupiru ekstrakciju i preradu elemenata rijetkih zemalja u EU-u u skladu s Aktom o kritičnim sirovinama, uz izgradnju kapaciteta za recikliranje litija, kobalta i neodimijskih magneta;

    c. uspostavljaju zalihe kritičnih komponenti bespilotnih zrakoplova za hitne situacije namijenjene upotrebi tijekom prekida opskrbe zbog geopolitičkih okolnosti;

    d. osiguravaju decentralizaciju proizvodnje bespilotnih zrakoplova diljem EU-a kako bi se ograničili rizici za lanac opskrbe i poboljšala sigurnost opskrbe bespilotnim zrakoplovima;

Radna snaga, standardi i održiva partnerstva

158. naglašava potrebu za ulaganjem u radnu snagu i proizvodnu infrastrukturu na sljedeće načine:

    a. standardizacijom otvorenih struktura i sučelja za interoperabilnost;

    b. uvođenjem obveze otvorenih modularnih standarda za sve sustave bespilotnih zrakoplova koji se financiraju iz sredstava EU-a kako bi se omogućila međusobna zamjena komponenti (npr. senzora, radijskih uređaja) različitih dobavljača po načelu „uključi i koristi” i koordinacijom s NATO-om radi usklađivanja standarda i potreba u pogledu interoperabilnosti;

159. podsjeća na govor premijera Grenlanda, Jensa-Frederika Nielsena, održan u Europskom parlamentu 8. listopada 2025., i ističe stratešku važnost razvoja snažnije suradnje između EU-a i Grenlanda kako bi europska poduzeća mogla pristupiti sirovinama u partnerstvu s vladom Grenlanda, na temelju primjene održivih praksi;

Ispitni poligoni i osposobljavanje unutar EU-a

Infrastruktura za ispitivanje i regulatorno pojednostavnjenje

160. poziva Komisiju i države članice da prepoznaju važnost ispitivanja bespilotnih zrakoplova i novih tehnoloških postignuća na velikim i otvorenim područjima kako bi se osigurala sigurnost, učinkovitost i djelotvornost tih inovacija; potiče Komisiju i države članice da smanje nepotrebna birokratska opterećenja, pojednostavne postupke ispitivanja i olakšavaju brzo raspoređivanje i evaluaciju novih tehnologija bespilotnih zrakoplova;

161. potiče zajedničke inicijative kojima se osigurava brz pristup infrastrukturi za ispitivanje reformiranjem zastarjelih regulatornih prepreka ili eksternalizacijom ispitivanja kako bi se omogućili pokusi u uvjetima koji oponašaju operativna okruženja;

162. smatra da propisi o zahtjevima za ispitivanje sustava bespilotnih zrakoplova u području elektroničkog ratovanja, letova na velikim udaljenostima i nestandardnih frekvencija predstavljaju posebnu prepreku za postizanje kvalitativne vojne prednosti vojnih snaga država članica i potiče povećanje pristupačnosti za dokazane inovatore u području sposobnosti sustava bespilotnih zrakoplova kako bi se osigurao čest i jednostavan pristup zonama za provođenje ispitivanja;

Inovacijske jedinice i osposobljavanje koje se temelji na umjetnoj inteligenciji

163. potiče države članice na pružanje potpore trajnim inovacijskim jedinicama i osposobljavanju u svim nacionalnim sigurnosnim službama u kojima se ispituju komercijalne tehnologije u stvarnim operativnim uvjetima, pri čemu ta ispitivanja provode krajnji korisnici;

164. poziva Vojni stožer EU-a (EUMS) i Europsku obrambenu agenciju da osiguraju zajedničko osposobljavanje za rad sa sustavima bespilotnih zrakoplova opremljenih umjetnom inteligencijom u državama članicama te da podupru javnu nabavu sustava bespilotnih zrakoplova opremljenih umjetnom inteligencijom kako bi se aktivnosti osposobljavanja i testiranja mogle provesti u operativno relevantnim uvjetima, čime se osigurava njihova djelotvornost u stvarnim scenarijima;

Zajednički poligoni, integracija i interoperabilnost

165. potiče suradnju država članica u zajedničkoj uspostavi inovacijskih poligona NATO-a gdje oružane snage i dobavljači mogu provoditi ispitivanje tijekom cijele godine;

166. predlaže uspostavu mehanizma EU-a za ispitivanje integracije i interoperabilnosti odabranih bespilotnih sustava i sustava za borbu protiv njih, uključujući scenarije kibernetičkih napada, elektroničkog ratovanja i pravila o uporabi oružane snage, kako bi se izradili provjereni integracijski profili umjesto tehničkih demonstracija;

167. poziva Komisiju da u okvir svojih sporazuma o olakšavanju održivih ulaganja uključi potrebu za time da europska industrija bespilotnih zrakoplova i države članice osiguraju dostatne rezerve ključnih materijala i komponenti za razvoj sustava bespilotnih zrakoplova;

Certifikacija

168. poziva Europsku obrambenu agenciju da razvije višejezične, standardizirane procedure za certifikaciju operatera u svim državama članicama;

169. potiče modularne strukture sustava kako bi se komponente (npr. opterećenje, radijski uređaji, kamere) mogle neovisno nadograđivati bez potrebe za ponovnom certifikacijom cijele platforme;

Standardizacija

Tehnološki standardi, modularnost i digitalna integracija

170. poziva europski fond za obranu da institucionalizira svoje postupke istraživanja i razvoja, brze izrade prototipova, modularnog dizajna i izvorno digitalnog zapovijedanja i nadzora te ih učini standardnima za sve modele razvoja;

171. poziva Komisiju da osigura da se budućim propisima omogući sigurna, zaštićena i nadogradiva integracija bespilotnih zrakoplova usmjerena na kibernetičku sigurnost, sigurnosne sustave i standardizaciju dvojne namjene;

172. potiče usvajanje pristupa davanja prednosti komercijalnim dobavljačima sustava bespilotnih zrakoplova kojime se daje prioritet nabavi izravno od komercijalnih dobavljača kako bi se ispitali novi modeli koji se kasnije mogu proširiti na druga područja;

173. poziva na to da namjensko financiranje bespilotnog zračnog sustava ovisi o širokim kategorijama usklađenima s misijama kako bi se omogućilo brzo rješavanje problema i poduprle komercijalne inovacije;

174. poziva Europsku obrambenu agenciju na pokretanje jedinstvene digitalne platforme za upravljanje suradnjom s komercijalnim sektorom tijekom cjelokupnog procesa, omogućujući komunikaciju u stvarnom vremenu, praćenje prijedloga i napretka;

Interoperabilnost i operativni okviri

175. napominje da su sposobnosti brzog otkrivanja, utvrđivanja odgovornosti i neutralizacije od presudne važnosti za bespilotne sustave te poziva na zajednički okvir EU-a za prekograničnu razmjenu podataka, interoperabilnu svijest o situaciji i zajedničke protokole utvrđivanja meta radi sprečavanja upada i odgovora na

njih; ističe da bi ta suradnja trebala uključivati zajedničke standarde za senzore, zapovijedanje i nadzor, koordiniranu nabavu prema potrebi, kao i mehanizme za sigurnu razmjenu telemetrijskih podataka i izvješća o incidentima u stvarnom vremenu kako bi se omogućilo koordinirano djelovanje u svim državama članicama i među europskim članicama NATO-a; ističe potrebu za uspostavom standarda interoperabilnosti za cijeli EU uvođenjem obveze otvorenih modularnih standarda za sustave za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u okviru programa koji se financiraju uz Europskog fonda za obranu kako bi se omogućila kompatibilnost s načelom „uključi i koristi” i smanjila ovisnost o određenom dobavljaču; napominje važnost standardizacije operativnih zahtjeva za bespilotne zrakoplove klasa I–III u cijelom EU-u kako bi se omogućila zajednička nabava i interoperabilnost na temelju kategorizacije usmjerene na sposobnosti kojom se uzimaju u obzir operativni standardi za bespilotne zrakoplove različitih namjena, kod kojih se koriste integracija elektroničkog ratovanja i otkrivanje prijetnji uz pomoć umjetne inteligencije;

Regulatorna modernizacija i sigurnost zračnog prometa

176. poziva na ažuriranje regulatornog okvira za zrakoplovstvo kako bi se osigurala sigurnost zračnog prometa imajući na umu sve češću upotrebu infrastrukture bespilotnih zrakoplova i borbe protiv njih;

Umjetna inteligencija

Tehnološki napredak i strateška važnost

177. poziva Komisiju da prepozna stratešku važnost novih tehnologija za europsku industriju bespilotnih zrakoplova, posebno u području umjetne inteligencije, i da ih dodatno promiče; podsjeća na operaciju „Spider web” i tehnologiju koju su koristili ukrajinski bespilotni zrakoplovi, a koja im je omogućila da autonomno određuju i neutraliziraju vojne ciljeve; potiče Europski fond za obranu da nastavi podupirati i dalje razvijati programe kao što je AIR-D-EPE u cilju unaprjeđenja istraživanja, ispitivanja i raspoređivanja rješenja temeljenih na umjetnoj inteligenciji za potrebe autonomnog rada i navigacije bespilotnih zrakoplova;

178. nadalje preporučuje osmišljanje nadogradivih nadzornih algoritama kojima se mogu testirati strategije roja i sintetizirati okruženja;

Operativni razvoj i novi rizici

179. svjestan je brzine kojom bespilotni zrakoplovi integriraju algoritme umjetne inteligencije za donošenje odluka u stvarnom vremenu, izbjegavanje prepreka i optimizaciju misija, što im omogućuje veću autonomiju, preciznost i svestranost; svjestan je i činjenice da, kad ih se jednom rasporedi na bojište, potpuno autonomni bespilotni zrakoplovi znatno kompliciraju situaciju za osobe zadužene za

planiranje u vojnim i civilnim hitnim situacijama na svim razinama, što dovodi do rizika od daljnjeg jačanja prijetnji sustava bespilotnih zrakoplova, kao što su rojevi bespilotnih zrakoplova, duboki napadi i ciljana ubojstva;

Upravljanje, etika i međunarodno pravo

180. poziva države članice da osiguraju da se razvojem i primjenom novih sustava ratovanja, uključujući bespilotne zrakoplove s autonomnim sposobnostima, upravlja u skladu s međunarodnim pravom, uključujući međunarodno humanitarno pravo, te u skladu s načelom ljudske intervencije kako bi se osigurao značajan ljudski nadzor nad smrtonosnom silom;

Oružje usmjerene energije

181. potiče davanje prednosti razvoju i proizvodnji čvrstih baterija koje su glavni pokretač sljedeće generacije tehnologija povezanih s bespilotnim zrakoplovima i obrambenih tehnologija;

182. napominje da te baterije nude veću gustoću energije, dulji životni vijek i veću brzinu punjenja; naglašava da njihovi kruti, nezapaljivi elektroliti znatno povećavaju sigurnost i smanjuju rizik od izbijanja požara ili eksplozije, što čvrste baterije čini ključnima za jačanje tehnološke autonomije i operativne otpornosti EU-a;

183. poziva Komisiju, Europsku obrambenu agenciju i Europski fond za obranu da daju prednost istraživanju i razvoju u području naprednih sustava za elektroničko ratovanje i tehnologija za oružje usmjerene energije namijenjenih borbi protiv potencijalnih hibridnih prijetnji i napada bespilotnih zrakoplova usmjerenih na države članice;

184. nadalje poziva na poticanje razvoja tehnologija za obranu i zaštitnih mjera koje mogu smanjiti učinke takvog oružja usmjerene energije;

Aditivna proizvodnja

185. potiče države članice da nastave istraživati povoljne opcije, uključujući aditivnu proizvodnju, i poziva na financiranje istraživanja i razvoja u okviru Europskog fonda za obranu za kapacitete bojnih glava sustava bespilotnih zrakoplova u cilju stvaranja novih bojnih glava i novih kemijskih procesa za bojne glave usmjerenih na prilagodbu oružja metama;

Izgradnja vještina

186. prepoznaje ulogu poslovnog akceleratora EUDIS-a u pojednostavnjenju razvoja i raspoređivanja kapaciteta bespilotnih zrakoplova i kapaciteta za borbu protiv njih u svim državama članicama putem brze izrade prototipova, zajedničkog ispitivanja i ubrzane certifikacije novih tehnologija kako bi se išlo u korak sa

zahtjevima na bojištu koji se stalno mijenjaju;

187. poziva EUDIS da proširi rad živih laboratorija na barem tri države članice, uz Ukrajinu kao pridruženu partnersku zemlju;

188. poziva Komisiju da pokrene kampanju za obrazovanje javnosti o odgovornom korištenju obrambene tehnologije, civilnoj zaštiti i mehanizmima pravne odgovornosti kako bi se unaprijedila vjerodostojnost i omogućila politička potpora širenju bespilotnih zrakoplova;

189. poziva na provedbu programa osposobljavanja studenata u svim državama članicama, u koordinaciji s NATO-om i Europskom obrambenom agencijom, kako bi se poduprlo obrazovanje u području bespilotnih letjelica, uključujući tehničke vještine i inženjersko znanje, te potaknuo javni interes;

190. potiče države članice, Ukrajinu i Komisiju na razvoj i provedbu mjera usmjerenih na unaprjeđenje vještina u području razvoja bespilotnih zrakoplova i upravljanja njima, uključujući softverske i hardverske komponente, te na privlačenje talenata iz drugih sektora dubokih tehnologija, uz podupiranje uspostave fleksibilnih timova za projektiranje, proizvodnju i programiranje relevantnog softvera; ističe da bi to trebalo uključivati inicijative obrazovanja u području prirodnih znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM), kao što su radionice izgradnje bespilotnih zrakoplova, internetski seminari i hakatoni, u cilju osposobljavanja za izgradnju bespilotnih zrakoplova i upravljanje njima; u tom smislu pozdravlja inicijative koje je već provela Europska komisija, kao što su hakatoni EUDIS-a i platforma BraveTechEU, kojima je cilj olakšati razvoj inovativnih obrambenih rješenja i poticati suradnju među dionicima;

Najbolje prakse i doktrina

Odvraćanje i obrana te članak 42. stavak 7.

191. poziva države članice na prvoj crti da donesu planove strateškog razvoja i okvire ulaganja te da definiraju strateške programe i projekte usmjerene na razvoj i zaštitu sveobuhvatnih kapaciteta za bespilotne zrakoplove i borbu protiv njih na vlastitom državnom području, uključujući sve kapacitete, od istraživanja i razvoja, ispitivanja i certifikacije do proizvodnje, raspoređivanja i osposobljavanja; ističe da bi takve napore, kad je to potrebno, trebalo poduprijeti instrumentima EU-a, kao što su Europski fond za obranu, Program za europsku obrambenu industriju i kapacitet EU-a za brzo raspoređivanje;

192. naglašava da su te mjere ključne da bi se osigurao prikladan, koordiniran i pravodoban odgovor na rastuće hibridne i konvencionalne izazove za sigurnost s kojima se suočava Europa, posebno na svojem istočnom i južnom krilu;

193. poziva na primjenu prilagođenog pristupa sposobnostima borbe protiv bespilotnih zrakoplova temeljenog na rizicima, kojim se uzimaju u obzir različite operativne potrebe, u cijelom EU-u; napominje da će, dok je istočnom krilu potrebna kombinacija opcija aktivne borbe protiv bespilotnih zrakoplova i ofenzivnih preciznih napada kako bi se odbile i spriječile zemaljske prijetnje u slučaju pokušaja invazije, druge države, među ostalim one na Sredozemlju, možda imati druge prioritete u pogledu sposobnosti; poziva Komisiju i države članice da osiguraju podjelu tereta; poziva Komisiju da ocijeni pakete sposobnosti u odnosu na regionalne profile prijetnji kako bi se zajamčila maksimalna učinkovitost i brzina isporuke, bez ugrožavanja cjelokupne europske interoperabilnosti;

194. poziva države članice da budu spremne aktivirati članak 42. stavak 7. UEU-a ako agresivna djelovanja predstavljaju oružani napad ili doprinesu pripremi neposrednog napada;

195. potiče EU i njegove države članice da definiraju operativne postupke i mehanizme u slučaju da neka država članica aktivira članak 42. stavak 7. UEU-a;

196. ističe da bi ta aktivacija trebala pokrenuti zajednički mehanizam za odgovor EU-a, uključujući koordinirane mjere obrane, brzu razmjenu obavještajnih podataka, uzajamnu pomoć te ujednačenu stratešku komunikaciju kako bi se osigurali odvraćanje, solidarnost i javna otpornost u cijelom EU-u;

197. poziva potpredsjednicu Komisije / visoku predstavnicu Unije za vanjske poslove da predstavi konkretne planove za operacionalizaciju članka 42. stavka 7. UEU-a o uzajamnoj pomoći, među ostalim u kontekstu odgovora na prijetnje bespilotnih zrakoplova, osiguravajući solidarnost među državama članicama, posebno onima koje su zbog svojeg geografskog položaja izravno izložene neposrednim prijetnjama i izazovima;

198. podržava napore NATO-a da ojača položaj Europe u području odvraćanja i obrane duž istočnog krila, među ostalim pokretanjem operacije „Istočna straža” i razvojem cijelog spektra mjera u okviru te operacije; potiče napore za odvraćanje koje treba poduzeti u bliskoj suradnji s NATO-om i partnerskim zemljama te poziva EU da osigura da nijedna država članica EU-a ne bude isključena iz *ad hoc* suradnje EU-a i NATO-a u području obrane i sigurnosti;

Akademija za bespilotne zrakoplove

199. poziva Komisiju, Europsku obrambenu agenciju i države članice da pokrenu europsku akademiju za bespilotne zrakoplove radi osposobljavanja inženjera, operatera i tehničara te donositelja odluka u zapovjednoj strukturi; poziva na to da ta akademija bude u mogućnosti ponuditi zajedničke diplome, strukovno osposobljavanje i certifikaciju operatera u suradnji s industrijom i vodećim tehničkim

sveučilištima; naglašava da su nužni obavezni moduli o umjetnoj inteligenciji, robotici, elektroničkom ratovanju, zaštiti snaga i kibernetičkoj otpornosti, kako bi se ispunili operativni standardi;

200. poziva na uspostavu posebnih jedinica za osposobljavanje u istraživačkim institutima te na tehničkim sveučilištima i vojnim akademijama u cilju koordinacije programâ osposobljavanja za rad s bespilotnih zrakoplovima među tim ustanovama, sa sveučilištima i u svim državama članicama EU-a i NATO-a, osiguravajući razmjenu najboljih praksi i interoperabilnost različitih kurikuluma s fokusom na modulima o civilnoj zaštiti i dvojnoj namjeni;

Decentralizacija

201. potiče uspostavu „inovacijskog mehanizma EU-a za bespilotne zrakoplove i obranu od njih” u okviru Europske obrambene agencije kako bi se osigurao kontinuirani zajednički razvoj ofenzivnih i obrambenih sposobnosti; naglašava da bi takva petlja poboljšala europsku otpornost na asimetrične prijetnje, osiguravajući da se etički, pravni i operativni standardi razvijaju usporedno s tehnološkim inovacijama;

202. ističe da oslanjanje isključivo na velike i centralizirane objekte za proizvodnju dovodi do povećanja ranjivosti na strateške napade i prekide opskrbe; napominje da decentralizirani modeli proizvodnje, kao što su oni koje je razvila Ukrajina, dokazano poboljšavaju operativnu otpornost u ratnim vremenima jer smanjuju pojedinačne točke neuspjeha;

203. potiče razvoj nacionalnih politika i politika EU-a kojima se podupire mješoviti industrijski pristup: kombinacija strateških kapaciteta postojećih proizvođača u obrambenom sektoru i fleksibilnih, malih proizvodnih klastera, mreža MSP-ova te civilno-vojne suradnje koja omogućuje brzu lokalnu proizvodnju, modularne lance opskrbe, geografski raspoređeno održavanje i brze popravke na terenu kao nadopunu velikim industrijskim programima;

204. ističe da bi u okviru financijskih instrumenata EU-a i mehanizama financiranja povezanih s obranom, uključujući EFO i EDIP, trebalo uzeti u obzir te decentralizirane i hibridne modele pri osmišljanju kriterija prihvatljivosti i potpora za projekte, osiguravajući da se uz industrijske kapacitete vrednuju i fleksibilnost, otpornost i nadogradivost;

205. podsjeća na zaključak Europskog revizorskog suda prema kojem Komisija nije izradila detaljnu procjenu potreba ni kvantificirala infrastrukturne nedostatke prije objave poziva za financiranje; stoga poziva na to da se u budućim analizama nedostataka u okviru Instrumenta za povezivanje Europe izričito obuhvate transportna čvorišta za bespilotne zrakoplove te energetske i komunikacijske lokacije kako bi se osiguralo da se infrastruktura s dvojnom

namjenom planira na temelju dokaza, a ne *ad hoc* kriterija;

Usklađivanje doktrine i kumuliranje potražnje

206. potiče brzo usklađivanje doktrine i kumuliranje potražnje za bespilotnim letjelicama s Ukrajinom kako bi se pojednostavnili razvoj i integracija bespilotnih zrakoplova;

207. poziva na znatno jačanje obrambene suradnje s Ukrajinom, posebno u pogledu tehnologije bespilotnih letjelica i protumjera, među ostalim s pomoću unaprijeđene industrijske suradnje između država članica i Ukrajine;

208. naglašava da se postupci javne nabave moraju ubrzati i pojednostavniti kako bi se osigurala pravodobna isporuka kapaciteta unatoč iznimno kratkim tehnološkim ciklusima u području bespilotnih sustava, koji zahtijevaju stalne inovacije i prilagodbu;

209. ističe da su suradnja i razmjena iskustava s Ukrajinom od ključne važnosti, ali i da bi se pri usklađivanju doktrina trebale uzeti u obzir različite operativne situacije i obrambene strukture svake države članice;

Stalna strukturirana suradnja (PESCO)

210. poziva na razvoj plana djelovanja u području kapaciteta bespilotnih zrakoplova za cijeli EU u okviru PESCO-a kako bi se uskladili nacionalni proračuni i smanjila udvostručenja;

211. pozdravlja vodeće projekte EU-a, kao što su Eurodrone, INTERACT, šesti val projekata u okviru PESCO-a, demonstratori robotike rojeva Europske obrambene agencije te okviri U-Space / Istraživanje i razvoj upravljanja zračnim prometom na jedinstvenom europskom nebu, kao ključne elemente izgradnje europskog ekosustava bespilotnih zrakoplova; ističe njihovu ulogu u postavljanju temelja za buduće kapacitete i poziva države članice da povećaju udio zajedničkog razvoja, konsolidiraju napore i idu u korak s novim prijetnjama;

212. napominje da su zajednički programi za razvoj sposobnosti usmjereni na pronalazak djelotvornih i troškovno učinkovitih sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova već pokrenuti u okviru Europskog fonda za obranu (zajednički europski sustav C-UAS i europski C-UAS) i PESCO-a (C-UAS);

213. poziva na reviziju tih programa kako bi se osiguralo da su njihovi ciljevi i očekivani ishodi u skladu s novom stvarnošću ratovanja bespilotnim zrakoplovima, posebno oni koji proizlaze iz iskustva stečenog tijekom rata u Ukrajini;

214. ističe da se željeni ishodi mogu postići samo ako se projektima

usmjerenima na razvoj naprednih tehnologija za borbu protiv bespilotnih zrakoplova osiguraju odgovarajuća financijska sredstva u svim fazama, od istraživanja i razvoja do industrijalizacije i nabave;

215. pohvaljuje razvoj zajedničkih europskih platformi za sustave bespilotnih zrakoplova, kao što je sustav letjelica na daljinsko upravljanje duge izdržljivosti za srednju nadmorsku visinu Eurodrone, ili potencijalne opreme za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, kao što je uređaj za zračni elektronički napad, kao najnaprednijih projekata europske obrambene suradnje u okviru PESCO-a; potiče istraživanje sličnih obrambenih projekata, kao što su bespilotna pomorska plovila, prijenosni uređaji za borbu protiv bespilotnih zrakoplova ili integrirani moduli za elektroničko ratovanje;

216. izražava žaljenje zbog zabrinjavajućeg kašnjenja projekta Eurodrone;

217. poziva na produbljenje suradnje između Europske obrambene agencije i programa Obzor Europa kako bi se potaknule inovacije s dvojnom namjenom i razvoj programa;

Stvaranje zaliha

218. poziva na stvaranje zaliha komponenata za bespilotne zrakoplove i kritičnih sirovina u svim državama članicama, a ne cjelovitih sustava, te na stvaranje isturenih centara za popravak i obnovu, koji bi dijelili prostor sa spremištima NATO-a, kako bi se osigurala stalna operativna spremnost i brza rotacija poboljšanih komponenti; poziva Komisiju da integrira te napore u sveobuhvatnu novu strategiju za sirovine kojom se štite lanci opskrbe smanjenjem strateške ovisnosti o Kini kao važnom dobavljaču sirovina i minerala;

219. ističe da prekidi u lancu opskrbe kritičnim komponentama, kao što su motori, baterije i poluvodiči, ograničavaju sposobnost europskih MSP-ova da učinkovito doprinose obrambenoj industrijskoj bazi EU-a; poziva na uspostavu mehanizma „pristupa zalihama komponenti” koji bi MSP-ovima certificiranim od strane Europske obrambene agencije i državama članicama omogućio da po dogovorenim cijenama preuzimaju takve komponente iz strateških zaliha EU-a, koje bi zatim nadoknadili u naravi kad se njihova proizvodnja poveća; ustraje u tome da bi te zalihe trebale biti dostupne i Ukrajini;

220. napominje da je taj pristup posve usklađen s ciljevima plana „ReArm Europe” i Europskog akta o čipovima te doprinosi jačanju spremnosti i otpornosti industrije u cijeloj Europi;

221. napominje da je rat u Ukrajini pokazao koliko su kratki tehnološki ciklusi u području bespilotnih sustava te da su potrebne stalne inovacije i prilagodbe; ističe da su suradnja i razmjena iskustava s Ukrajinom od ključne važnosti, ali i da bi se pri usklađivanju doktrina trebale uzeti u obzir različite operativne situacije i obrambene

strukture svake države članice;

222. poziva na razvoj modularnih sustava čije se komponente mogu međusobno zamjenjivati kako bi se održao korak s brzim inovacijskim ciklusima bespilotnih zrakoplova za masovnu proizvodnju te kako bi se prilagodilo stalnom razvoju zahtjeva u području protuzračne obrane u situacijama visokog intenziteta;

223. ipak, ističe da održavanje pripravnosti i kapaciteta za stvaranje zaliha podrazumijeva znatne troškove za industriju te da poduzeća vjerojatno neće moći održavati zalihe kritičnih komponenti bez jasnih javnih smjernica i financijske potpore; predlaže da nacionalne agencije za sigurnost opskrbe djeluju kao uvoznici i veletrgovci ključnih komponenti, čime bi se osigurale prikladne razine zaliha, omogućila njihova redovita rotacija i smanjili financijski pritisci na pojedinačna poduzeća; naglašava da bi taj model zahtijevao koordinirana javno-privatna partnerstva i namjenske mehanizme financiranja i na nacionalnoj razini i na razini EU-a kako bi se osigurale otpornost i kontinuirana opskrba;

224. poziva na izradu „kompleta za bankabilnost” kako bi se poboljšala učinkovitost financiranja obrane objavljivanjem standardnih predložaka paketa zajmova Europske investicijske banke i Europskog fonda za obranu, uključujući rasporede ključnih koraka, odredbe o jamstvima i klauzule o intelektualnom vlasništvu, u cilju smanjenja pravnih napetosti s bankama država članica uključenima u distribuciju kreditnih linija povezanih s obranom;

225. poziva Komisiju da u okvir svojih sporazuma o olakšavanju održivih ulaganja uključi mjere kojima se jamči da europska industrija bespilotnih zrakoplova i države članice osiguraju dostatne rezerve ključnih materijala i komponenti koje su od ključne važnosti za razvoj sustava bespilotnih zrakoplova;

226. potiče Komisiju da te napore uvrsti u sveobuhvatnu strategiju za sirovine kojom se osiguravaju lanci opskrbe smanjenjem strateške ovisnosti o Kini te preporučuje državama članicama da zaštite sigurnost opskrbe bespilotnim zrakoplovima utvrđivanjem ključnih komponenti i kompetencija koje se moraju nabavljati iz lokalnih izvora;

Namjenski proračun Europske obrambene agencije (EDA)

227. poziva Europsko vijeće da ovlasti Europsku obrambenu agenciju za uspostavu namjenskog i fleksibilnog proračuna za sustave bespilotnih zrakoplova kojim bi se obuhvatio cjelokupan životni ciklus tih kapaciteta, uključujući istraživanje i razvoj, izradu prototipova, raspoređivanje na terenu i održavanje, s fleksibilnim zahtjevima i odobrenim sredstvima kako bi se ubrzala nabava i raspoređivanje na terenu;

228. smatra da bi struktura za europske programe naoružanja (SEAP-i) mogla biti koristan alat za razvoj sustava bespilotnih zrakoplova jer obuhvaća cjelokupan životni ciklus tih kapaciteta te se zahvaljujući njoj ubrzava nabava ili proizvodnja relevantnih kapaciteta kao i njihova dostupnost;

229. poziva Komisiju, potpredsjednicu Komisije / visoku predstavnicu Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku te države članice da u suradnji s NATO-om uspostave namjenske linije EU-a za financiranje brze nabave, osposobljavanja, održavanja i osiguravanja rezervnih dijelova za borbene jedinice koje koriste sustave bespilotnih zrakoplova;

Sustavi za utvrđivanje stanja u najizloženijim državama

230. smatra da učestali upadi ruskih bespilotnih zrakoplova u zračni prostor brojnih država članica pokazuju da EU nije samo pod prijetnjom, već ga se izaziva;

231. vjeruje da prelijetanje lovačkih zrakoplova ili vojnih bespilotnih zrakoplova kroz suvereni zračni prostor nije hibridni čin, već namjerna povreda suverenosti;

232. poziva EU i države članice da razviju kapacitete za odvraćanje, brzo otkrivanje, utvrđivanje odgovornosti i presretanje te da budu spremne neutralizirati takve napade;

233. preporučuje da države članice, posebno one koje su najizloženije, znatno unaprijede postojeće ili da uspostave nove sustave za otkrivanje lansiranja projektila i bespilotnih zrakoplova koji mogu prenositi informacije diljem EU-a kako bi služili kao „štit” za višeslojne kapacitete zračne obrane Europe;

234. poziva na potpunu integraciju sa strukturama NATO-a za zračnu i svemirsku obranu kako bi se maksimalno povećala interoperabilnost;

235. poziva na to da se u okviru inicijative Sky Shield EU-a kapaciteti sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova integriraju u širu strukturu europske integrirane protuzračne i proturaketne obrane te podupire mrežu ranog upozoravanja i razmjene podataka na razini EU-a kojom se telemetrijski podaci o otkrivanju i pokazatelji lansiranja integriraju sa zapovjednim sustavima protuzračne obrane na razini EU-a i nacionalnoj razini;

236. podsjeća da EU svoje granice može učinkovito zaštititi samo s pomoću sveobuhvatnog pristupa od 360 stupnjeva;

237. poziva na to da se borba protiv bespilotnih zrakoplova ciljano sufinancira na razini EU-a kako bi se zaštitila ključna energetska i prometna infrastruktura u najizloženijim državama članicama;

238. preporučuje državama članicama da s pomoću sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova uspostave osnovnu i slojevitu zaštitu kritične infrastrukture, kao što su energetski sustavi, prometna čvorišta, telekomunikacijske mreže i zemaljski segmenti svemirskih sustava, te da se ona temelji na interoperabilnim sučeljima i zajedničkim tehničkim specifikacijama, uz usklađeno izvješćivanje o incidentima i jasnu civilno-vojnu koordinaciju na temelju zakonski odobrenih i na siguran način provedenih osposobljavanja i ispitivanja u području elektroničkog ratovanja, pri čemu se izbjegavaju preklapanja;

Sufinanciranje redovitog osposobljavanja

239. preporučuje sufinanciranje redovitog osposobljavanja i razvoja tehničkog stručnog znanja u vojnim akademijama i učilištima putem Europske obrambene agencije, uz koordinaciju Europske akademije za sigurnost i obranu, koja sponzorira module za izgradnju tehničkih kapaciteta putem zajedničkog osposobljavanja u kojem se prednost daje ključnim područjima kao što su sučelja čovjek-roj, algoritmi inteligencije roja, računalstvo na rubu mreže, sigurne podatkovne veze, multifunkcionalni programi/platforme, simulacije eksperimentalnih platformi za taktički razvoj umjetne inteligencije i simulacije koje optimiziraju slijed prijetnji i učinkovitost oružja, pri čemu treba osigurati da takve aktivnosti budu usklađene sa standardima NATO-a za osposobljavanje i da doprinose zajedničkim europskim ciljevima izgradnje kapaciteta i interoperabilnosti, među ostalim uključivanjem umjetne inteligencije, robotike i zrakoplovnih tehnologija, u cilju povećanja konkurentnosti;

Zajedničko osposobljavanje u području sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u planiranju civilne zaštite

240. preporučuje da se sustavi za borbu protiv bespilotnih zrakoplova integriraju u zajedničke vježbe osposobljavanja i planiranje civilne zaštite na razini EU-a, s naglaskom na kritičnoj infrastrukturi koja policiji, nadležnim tijelima zračnih luka i subjektima iz sektora energetike omogućuje da pristupe osposobljavanju i standardiziranim kapacitetima sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u cijelom EU-u;

241. potiče jačanje eksperimentiranja uz izravno sudjelovanje industrije i iterativnih terenskih ispitivanja u cilju brzog potvrđivanja novih tehnologija i operativnih koncepata za borbu protiv bespilotnih zrakoplova;

242. potiče države članice da prednost daju tome da se u sustave zapovijedanja i nadzora integriraju interventne službe, civilna obrana i obrambene doktrine sustava bespilotnih zrakoplova kako bi se osiguralo da civilna pripravnost, sklanjanje stanovništva, rano upozoravanje i tehnološka integracija budu na najvišoj mogućoj

razini;

243. smatra da bi se pri provedbi Direktive o otpornosti kritičnih subjekata[18] trebale uzeti u obzir prijetnje koje predstavlja nezakonita upotreba bespilotnih zrakoplova te poziva Komisiju da uspostavi regulatorni okvir kojim se tijela državne sigurnosti, uključujući policiju, službenike graničnog nadzora i druge unutarnje snage, ovlašćuju za nabavu sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova i upravljanje njima; naglašava da bi to dopuštenje trebalo podlijegati strogim odredbama o nadzoru i odgovornosti koje su slične onima koje se primjenjuju na smrtonosna oružja, osiguravajući tako učinkovitu zaštitu civilne infrastrukture uz poštovanje standarda EU-a za sigurnost i zaštitu;

Normizacija sustava bespilotnih zrakoplova na razini EU-a

244. poziva na to da se sustavi bespilotnih zrakoplova standardiziraju na razini EU-a, da se s vremenom uvede obveza kontinuirane zračne plovidbenosti te na to da se kibernetička infrastruktura Open-Earth-Monitor i EMAR proglase nužnima, pri čemu je potrebno poštovati suverenitet država članica i osigurati da takvi zahtjevi ne stvaraju nepotrebna administrativna opterećenja niti koče inovacije i rast MSP-ova;

245. poziva Komisiju da pomoću trgovinskih instrumenata EU-a prati povećanje broja proizvođača bespilotnih zrakoplova koji primjenjuju netransparentne prakse u postupanju s podacima; poziva na razvoj regulatornog okvira kojim se osigurava potpuna sljedivost hardverskih i softverskih tehnologija koje se upotrebljavaju u bespilotnim zrakoplovima koji djeluju unutar EU-a;

Povećanje broja ispitnih poligona

246. poziva na povećanje broja certificiranih ispitnih poligona radi osposobljavanja i integracije kapaciteta u području bespilotnih zrakoplova, gdje industrija i oružane snage mogu brzo zajednički razvijati, testirati i iterativno isprobavati rješenja za bespilotne zrakoplove u operativnim uvjetima;

247. poziva Komisiju da osigura odgovarajuća financijska sredstva za izgradnju kapaciteta i infrastrukture tih lokacija kako bi se postigao njihov optimalan inovacijski potencijal; potiče uključivanje MSP-ova i *start-up* poduzeća radi ubrzavanja istraživanja i razvoja te jačanja europske tehnološke prednosti;

248. svjestan je da postupno uključivanje kapaciteta u području

---

[18] Direktiva (EU) 2022/2557 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o otpornosti kritičnih subjekata i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2008/114/EZ (SL L 333, 27.12.2022., str. 164., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj).

bespilotnih zrakoplova u multinacionalne jedinice, kao što je nedavno uključivanje elementa za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u NATO-ovu aktivnost Ojačane prednje prisutnosti u Latviji, služi kao model za budući razvoj snaga; poziva na veću upotrebu postojećih certificiranih ispitnih poligona radi osposobljavanja i integracije; ističe da je operaterima potrebno osigurati pristup sigurnim poligonima, okruženjima za simulacije i vježbama bojevog gađanja radi osposobljavanja u području taktika rojeva, sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova i autonomnog određivanja ciljeva; ističe da bi zajednički europski centri, nadahnuti operativnim iskustvom iz kanadskih aktivnosti Ojačane prednje prisutnosti uz upotrebu bespilotnih zrakoplova na istočnom krilu, unaprijedili mogućnost prekograničnog osposobljavanja, interoperabilnost, konvergenciju doktrina i učinkovitost u cijelom EU-u;

249. potiče Komisiju da, uz savjetovanje s državama članicama, pojednostavi propise za nenaseljena područja ispitivanja kako bi se omogućilo da se ispitivanje provede u skladu sa zajedničkim sigurnosnim standardima; potiče uključivanje simulacija s ugrađenom umjetnom tehnologijom i vježbi u stvarnim uvjetima kako bi se osigurala spremnost tehnologije i relevantnost doktrine;

250. potiče Komisiju da smanji administrativna opterećenja, ako je to potrebno, kako bi se pojednostavnili postupci u skladu s odredbama Skupnog paketa za obrambenu pripravnost;

251. napominje da se bespilotni zrakoplovi proizvedeni u EU-u moraju testirati u stvarnim ratnim uvjetima, poput onih u Ukrajini;

252. preporučuje financiranje i izgradnju „obrambenog metaverzuma” kojim bi upravljala Europska obrambena agencija i koji bi bio namijenjen simulacijama borbe bespilotnim zrakoplovima (na moru i u zraku), počevši od simulacija temeljenih na česticama, a potom prelazeći na virtualna okruženja visoke rezolucije;

253. preporučuje razvoj i učestalu evaluaciju strategija za inteligentnu koordinaciju rojeva bespilotnih zrakoplova s pomoću simulacijskih okruženja potpomognutih računalstvom visokih performansi;

254. uviđa da je za ispitivanje i sintetizaciju rojeva bespilotnih zrakoplova potrebna infrastruktura za računalstvo visokih performansi s klasterima grafičkih procesorskih jedinica i paralelnom obradom te da prilagodljivost iziskuje nadogradive računalne kapacitete; stoga preporučuje da se u okviru financiranja Europske obrambene agencije prednost da osposobljavanju u tom području;

255. ističe potrebu za jačom civilno-vojnom koordinacijom, posebno putem integracije bespilotnih zrakoplova u koridore sustava U-space na temelju inicijative Jedinstveno europsko nebo; podržava širenje zajedničkih simulacijskih vježbi i vježbi presretanja koje uključuju civilne, policijske i vojne dionike kako bi se poboljšala pripravnost na

višeslojne prijetnje; ističe da bi se takve vježbe trebale obavezno provoditi svake godine kako bi se osigurala trajna spremnost i interoperabilnost;

Platforma za praćenje prijetnji

256. preporučuje uspostavu europske platforme za praćenje hibridnih prijetnji povezanih s bespilotnim sustavima, kojom bi upravljala Jedinica EU-a za otkrivanje hibridnih prijetnji i koja bi djelovala u koordinaciji s Vojnim stožerom EU-a (EUMS) u okviru Službe EU-a za jedinstvenu obavještajnu analizu;

257. naglašava da bi ta platforma trebala dostavljati strateška upozorenja Političkom i sigurnosnom odboru Vijeća, uz vojni doprinos Vojnog odbora Europske unije, koji djeluje u sklopu Vijeća, i Službe EU-a za vojno planiranje i provođenje, te biti interoperabilna s NATO-om, njegovim Centrom izvrsnosti za kooperativnu kibernetičku obranu i sustavima država članica za rano upozoravanje, uz oslanjanje na njihovu stručnost; ističe da je potrebno redovito izvješćivati dionike iz Europskog parlamenta kako bi se zajamčio pravilan nadzor i omogućilo oblikovanje politika na temelju dokaza;

258. ističe da bi najizloženije države članice EU-a trebale iskoristiti svoja regionalna iskustva i strateški položaj radi poboljšanja svijesti o stanju i operativne učinkovitosti;

259. poziva na pokretanje djelovanja u fazama radi povećanja svijesti o situaciji u cijelom EU-u financiranjem integrirane baze podataka za praćenje sustava bespilotnih zrakoplova i prijetnji koje oni predstavljaju, po uzoru na sustave integrirane protuzračne i proturaketne obrane NATO-a osmišljene radi poboljšanja prekograničnog otkrivanja, koordinacije i civilne zaštite;

260. poziva države članice da odrede nacionalni centar za operacije sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova kako bi se osigurala stalna koordinacija i interoperabilna razmjena podataka među nadležnim tijelima, uključujući službe civilnog zrakoplovstva i zračne plovidbe, tijela za izvršavanje zakonodavstva, tijela za obranu, obavještajne službe, tijela granične i obalne straže, tijela za civilnu zaštitu i upravljanje kritičnom infrastrukturom, kao i s drugim državama članicama, na temelju zajedničkih ili otvorenih sučelja, usklađenih formata izvješćivanja te čvrstih pravnih okvira i okvira privatnosti;

261. prepoznaje „danski model” kao najbolju praksu koju države članice mogu slijediti da bi unaprijedile stjecanje naprednih oružanih sustava po najnižim dostupnim cijenama, istodobno podupirući ukrajinsko gospodarstvo i potičući ubrzavanje istraživanja koja provode poduzeća koja su u najboljem položaju za inovacije u skladu sa stvarnim uvjetima na bojištu;

262. naglašava da države članice imaju priliku omogućiti proizvodnju obrambenih kapaciteta putem postupaka zajedničke nabave i industrijske suradnje s ukrajinskim poduzećima;

263. potiče provedbu zajedničkih eksperimenata država članica EU-a i Oružanih snaga Ukrajine u području sustava bespilotnih zrakoplova kako bi se na razini EU-a postigla integracija koja omogućuje nadogradnju i interoperabilnost te koja se koristi prednostima ukrajinskih modularnih i jeftinih rješenja, zapovijedanja i nadzora koji su izvorno digitalni kao i inovacija temeljenih na stanju na terenu;

Zajednički razvoj kapaciteta za elektroničko ratovanje i borbu protiv elektroničkog ratovanja

264. svjestan je da je sve intenzivnije elektroničko ratovanje u Ukrajini uzrokovalo utrku u sposobnostima baražnog ometanja (*eng.* barrage jamming), što pokazuje da oružane snage trebaju prevladati tu prepreku zajedničkim razvojem kapaciteta za elektroničko ratovanje koji mogu nadvladati puške protiv bespilotnih zrakoplova, promjene frekvencija, bezmrežne načine rada i druge manevre izbjegavanja;

Sustavi zapovijedanja i nadzora

265. potiče ulaganja u razvoj učinkovitih i djelotvornih komunikacijskih metoda za bežični prijenos podatkovnih matrica otpornih na elektroničko ratovanje, kako bi se omogućilo djelotvorno zapovijedanje i nadzor na bojištu za koje se očekuje da će biti preplavljeno bespilotnim zrakoplovima i bespilotnim kopnenim vozilima kojima su za rad potrebni učinkoviti bežični podaci;

266. poziva Komisiju i Europsku obrambenu agenciju da daju prednost integraciji programa državne satelitske komunikacije (GOVSATCOM) i IRIS-a² kako bi se omogućila pouzdana, sigurna i troškovno učinkovita satelitska komunikacija za podršku obrambenim misijama EU-a i vezama sustava zapovijedanja i nadzora za bespilotne zrakoplove;

267. potiče na ciljana ulaganja iz Europskog fonda za obranu u niskolatentne i širokopojasne satelitske terminale i otporne komunikacijske sustave kako bi se osigurao prijenos podataka u stvarnom vremenu kao i zaštita od ometanja, presretanja i blokiranja;

268. poziva Komisiju i države članice na uspostavu interoperabilnih standarda savjetovanja, zapovijedanja i nadzora koji uključuju sustave s posadom i bespilotne sustave u svim okvirima EU-a i NATO-a.

269. potiče na pružanje potpore Europskog fonda za obranu i EDIP-a objedinjenim i sigurnim strukturama koje koriste podatke u oblaku temeljene na umjetnoj inteligenciji kako bi se omogućile

koordinirane operacije u stvarnom vremenu i na više platformi, uz osiguravanje ljudskog nadzora i kibernetičke sigurnosti;

Suradnja EU-a i NATO-a u borbi protiv bespilotnih zrakoplova

Centar izvrsnosti EU-a i NATO-a za bespilotne zrakoplove

270. poziva na stvaranje zajedničkog centra izvrsnosti EU-a i NATO-a za bespilotne zrakoplove u najizloženijim državama s postojećom Ojačanom prednjom prisutnosti NATO-a, aktivnim objektima za ispitivanje i aktivnim centrom za proizvodnju bespilotnih zrakoplova kako bi se pojednostavile zajedničke vježbe i međusobna zamjenjivost među državama članicama;

271. poziva na suradnju centra izvrsnosti EU-a i NATO-a za bespilotne zrakoplove s projektom stalne strukturirane suradnje (PESCO) za vojnu mobilnost i Europskim zapovjedništvom zračnog prometa kako bi se razvili zajednički standardi za transport bespilotnih sustava, njihovo punjenje gorivom i raspoređivanje uz pomoć koridora za vojnu mobilnost;

272. ističe da taj centar mora imati pristup od 360 stupnjeva, osigurati da ne dolazi do udvostručivanja aktivnosti s postojećim strukturama NATO-a i usmjeriti se na brz prijenos iskustava stečenih u Ukrajini;

273. predlaže da se do 2027. uspostavi mreža centara izvrsnosti EU-a za operacije bespilotnih zrakoplova (EUCEDO), pri čemu bi svaki od njih bio specijaliziran za određeno područje (npr. lutajuće streljivo, rojevi, matični brodovi, taktički sustavi bespilotnih zrakoplova, pomorska bespilotna plovila, sustav za borbu protiv bespilotnih zrakoplova), a objedinili bi sva nacionalna iskustva i uskladili se s centrima izvrsnosti NATO-a i usklađenim postupkom certificiranja EDA-e;

Programi za prijenos znanja između Ukrajine, NATO-a i EU-a

274. poziva na institucionalizaciju programa prijenosa znanja između Ukrajine, NATO-a i EU-a rotacijskim razmjenama osoblja s osobljem Ukrajinskih oružanih snaga i proširenjem zajedničkih programa osposobljavanja u okviru EUMS-e i njegove ćelije EU-a pri SHAPE-u; preporučuje da se u jednoj od najizloženijih država uspostavi stalni, zajednički financirani centar EU-a, NATO-a i Ukrajine za osposobljavanje i logistiku kako bi se pojednostavnilo operativno planiranje, logistika i održavanje, s naglaskom na sposobnosti preživljavanja bespilotnih zrakoplova u stvarnim uvjetima i na poukama u području inovacija;

275. poziva na suradnju EU-a i NATO-a u cilju institucionalizacije iskustava koja je Ukrajina stekla na bojištu, i to integriranjem inovacija u pogledu doktrine i tehnoloških inovacija u suvremenim borbenim uvjetima, u suradnji s Europskom akademijom za sigurnost i obranu i EUMS-om;

276. poziva države članice da razmotre sudjelovanje u misijama osposobljavanja u Ukrajini kako bi u potpunosti iskoristile stručno znanje i inovativne tehnike kojima raspolažu Ukrajinske oružane snage;

277. preporučuje da ta suradnja uključi i razmjenu operativnih iskustava o integraciji jedinica zaduženih za bespilotne zrakoplove kao neovisne grane oružanih snaga, po uzoru na nedavnu uspostavu snaga za bespilotne sustave u Ukrajini;

278. poziva na sinergiju između suradnje EU-a s Ukrajinom i planiranim djelovanjem NATO-a i Ukrajine u pogledu suradnje u inovacijama kao ključan način za uspostavu bliskijih veza između istraživačkih institucija, pojednostavnjenje inovacijskih procesa te omogućivanje brze izrade prototipova i raspoređivanja sustava povezanih s bespilotnim zrakoplovima;

279. poziva na godišnje zajedničke vježbe za integraciju doktrine u pogledu bespilotnih zrakoplova u svim operacijama ZSOP-a i borbenim skupinama EU-a, uz koordinaciju Službe za vojno planiranje i provođenje i evaluaciju u partnerstvu sa Zapovjedništvom združenih snaga NATO-a i Zajedničkim centrom za analize, osposobljavanje i edukaciju kako bi se osigurala usklađenost doktrina i realističnost operativnih uvjeta;

280. preporučuje pokretanje zajedničkih vježbi EU-a i NATO-a u području obrane od rojeva bespilotnih zrakoplova, otpornosti na elektroničko ratovanje, cjenovno pristupačnih kinetičkih efektora i sustava usmjerene energije na multinacionalnim ispitnim poligonima, uz strukturirani status EU-a kao promatrača i recipročan pristup inicijativama pod vodstvom EU-a;

281. potiče integraciju tehnologija sustava bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv njih u strukturu postojećih vojnih vježbi EUMS-a i država članica;

Jedinica EU-a i NATO-a za koordinaciju u području bespilotnih zrakoplova

282. poziva na uspostavu stalne jedinice EU-a i NATO-a za koordinaciju u području bespilotnih zrakoplova kako bi se premostile doktrinarne i operativne neusklađenosti između operacija EU-a i NATO-a, sa stalnom zajedničkom jedinicom za koordinaciju u okviru Vojnog stožera Europske unije čiji je zadatak sinkronizirati doktrine za bespilotne zrakoplove, dati prednost integraciji kapaciteta i olakšati razmjene informacija u stvarnom vremenu između misija ZSOP-a EU-a i operacija NATO-a;

Utvrđivanje zajedničkih standarda interoperabilnosti

283. poziva na uspostavu jedinstvenog standarda interoperabilnosti za sustave bespilotnih zrakoplova između EU-a i NATO-a u okviru

kojega bi se osmislili zajednički komunikacijski protokoli, sustavi klasificiranja sustava bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova te formati za razmjenu podataka koji bi bili obvezujući za sve misije u okviru ZSOP-a i usklađeni s doktrinom NATO-a za sustave za borbu protiv bespilotnih zrakoplova, kako bi se osigurala neometana koordinacija u zajedničkim operacijama; naglašava važnost bliske suradnje između NATO-a i EU-a kako bi se iskoristile komplementarne uloge obiju organizacija u jačanju europske obrane i odvraćanja; posebno poziva Komisiju da predloži zakonski obvezujuće instrumente kojima bi se osiguralo poštovanje standarda NATO-a;

284. ustraje u tome da financiranje u okviru Europskog fonda za obranu, EDIP-a i plana ReArm ovisi o strogom poštovanju tih standarda kako bi se izbjegla ovisnost o određenom dobavljaču i u najvećoj mogućoj mjeri iskoristila kompatibilnost s načelom „uključi i koristi”; potiče praćenje rezultata projekta INTERACT – standardi interoperabilnosti za sustave bespilotnih oružanih snaga u okviru pripremnog djelovanja za istraživanja u području obrane 2019. kao primjera najbolje prakse;

285. poziva na institucionalizaciju integracije bespilotnih zrakoplova u misije ZSOP-a, uspostavu zajedničkih standarda interoperabilnosti s NATO-om i primjenu slojevitog pristupa obrani za borbu protiv prijetnji povezanih s bespilotnim zrakoplovima;

286. preporučuje institucionalizaciju zajedničkih ispitivanja sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u postrojenjima i inovacijskim poligonima ZSOP-a i NATO-a;

287. poziva na to da se u inicijativu Sky Shield EU-a integriraju kapaciteti sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova unutar šire strukture europske integrirane protuzračne i proturaketne obrane;

288. poziva na uvođenje okvira ZSOP-a za odgovornu upotrebu tehnologija u području obrane, uz doprinos Agencije Europske unije za temeljna prava, koji će biti usmjeren na ublažavanje šteta za civile, zaštitu podataka i mehanizme za utvrđivanje odgovornosti;

289. poziva na suradnju EU-a i NATO-a u provedbi akcijskog plana NATO-a za brzo usvajanje, čiji je cilj ubrzati nacionalne postupke javne nabave; poziva države članice da reformiraju cikluse nabave, uključujući razvoj mogućih modela nabave bespilotnih zrakoplova kao usluge, ispitne protokole i okvire za certifikaciju kako bi se osiguralo da vojne inovacije prate razvoj prijetnji; u tom pogledu pozdravlja predstojeći prijedlog plana transformacije obrambene industrije EU-a;

290. potiče Komisiju i države članice da povežu provedbu akcijskog plana NATO-a za brzo usvajanje s infrastrukturnim projektima EU-a za vojnu mobilnost, osiguravajući da se novi razvijeni sustavi bespilotnih

zrakoplova mogu brzo transportirati i integrirati u zajedničke operacije;

***Ad hoc* strateška partnerstva**

Koalicija za bespilotne zrakoplove

291. podržava suradnju EU-a s Međunarodnom koalicijom za bespilotne zrakoplove kako bi se javna nabava za bojišta uskladila s ciljevima Europskog fonda za obranu; poziva Komisiju da istraži mogućnosti sufinanciranja s ključnim partnerima kako bi se potaknula proizvodnja povezana s bespilotnim zrakoplovima, u sinergiji s industrijskim i tehnološkim inicijativama EU-a;

292. uviđa aktualnu ulogu Koalicije za bespilotne letjelice u standardizaciji sustava bespilotnih zrakoplova, pružanju ključne pomoći Ukrajini i osiguravanju da države članice idu ukorak s brzim promjenama zahtjeva na bojištu; potiče države članice da to partnerstvo iskoriste za smanjenje dugotrajnih zahtjeva u pogledu nabave, odobrenja, razvoja i ispitivanja kako bi se omogućila brza nabava sustava bespilotnih zrakoplova;

293. podržava suradnju EU-a s Međunarodnom koalicijom za bespilotne zrakoplove i potiče države članice da se pridruže i aktivno doprinose Koaliciji, koja i dalje kupuje bespilotne zrakoplove i podupire inovativni razvoj kako bi se poboljšale sposobnosti ukrajinskih snaga na bojištu; poziva države članice da usklade svoju nabavu za bojište s ciljevima Koalicije za bespilotne zrakoplove; poziva Komisiju da istraži mogućnosti sufinanciranja s ključnim partnerima kako bi se potaknula proizvodnja povezana s bespilotnim zrakoplovima i promicala industrijska suradnja, u sinergiji s industrijskim i tehnološkim inicijativama EU-a;

Suradnja u okviru partnerstva u području sigurnosti i obrane

294. potiče korištenje novih strateških partnerstava i sporazuma EU-a o partnerstvu u području sigurnosti i obrane kako bi se uspostavilo regulatorno okruženje i postupci nabave koordinirani i integrirani s trenutačnim europskim ekosustavom, pri čemu strateški partneri donose potrebne kritične kapacitete i sirovine, s naglaskom na zajedničkom razvoju pogona, elektroničkog izviđanja, elektroničkog ratovanja, kinetičkih i laserskih tehnologija te softvera ključnog za misije;

295. ističe važnost uključivanja zemalja kandidatkinja za članstvo u EU-u koje su u potpunosti u skladu sa zajedničkom sigurnosnom i obrambenom politikom EU-a kad je riječ o izgradnji europskih kapaciteta za bespilotne zrakoplove;

Novi bilateralni sporazumi o bespilotnim zrakoplovima

296. preporučuje da se sa strateškim partnerima izvan EU-a sklope bilateralni sporazumi radi sigurne zajedničke proizvodnje i prijenosa tehnologije, uz korištenje modela zajedničkog razvoja i sufinanciranja kako bi se omogućio pristup provjerenim sustavima i istovremeni izgradili proizvodni kapaciteti;

297. naglašava da ti sporazumi moraju uključivati stroge zaštitne mjere u području intelektualnog vlasništva, štititi europsku industrijsku konkurentnost i tehnološku suverenost te osigurati interoperabilnost sa snagama NATO-a koje nisu članice EU-a, posebno zapadnoeuropskim državama koje nisu članice EU-a;

298. poziva Komisiju da u projekt zidina protiv bespilotnih zrakoplova uključi zainteresirane države zapadnog Balkana te da produbi suradnju s njima u području sigurnosti i obrane, uključujući izgradnju kapaciteta, borbu protiv hibridnih prijetnji i zaštitu kritične infrastrukture;

299. stoga potiče na davanje prioriteta pomoći usmjerenoj na bespilotne zrakoplove u okviru Europskog instrumenta mirovne pomoći i drugih relevantnih instrumenata EU-a za vanjsko djelovanje, čime se partnerskim zemljama omogućuje aktivno rješavanje asimetričnih prijetnji i bolja spremnost za protuterorističke operacije;

300. svjestan je znatnog napretka i iskustava demokratskih partnera sličnih stavova iz indopacifičke regije u području tehnologije bespilotnih zrakoplova i novih tehnologija te istraživanja s dvojnom namjenom; poziva na poboljšanje suradnje i partnerstva u području sigurnosti i obrane s partnerima EU-a iz indopacifičke regije, uključujući Tajvan, posebno kad je riječ o tehnologiji bespilotnih zrakoplova i relevantnim sektorima; ističe važnost izgradnje sigurnih opskrbnih lanaca koji su neovisni o Kini i utemeljeni na demokratskim vrijednostima, kako bi se ojačala sigurnost i otpornost;

301. preporučuje upotrebu modela zajedničkog razvoja i sufinanciranja s partnerima sličnih stavova koji ne narušavaju sigurnosne interese EU-a i njegovih država članica, kako bi se osigurao pristup provjerenim sustavima uz istovremenu izgradnju proizvodnih kapaciteta u EU-u;

302. poziva Komisiju da osigura da novi trgovinski ili politički sporazumi koje EU sklapa s drugim zemljama, ili moguće izmjene postojećih sporazuma, ne ugroze pristup ključnim tehnologijama za razvoj bespilotnih zrakoplova niti stvore ranjive ovisnosti;

Suradnja s Ukrajinom

303. ističe da su Rusija i Ukrajina trenutačno dvije države s najviše iskustva u ratovanju bespilotnim zrakoplovima;

304. stoga potiče EU i njegove države članice da surađuju s Ukrajinom u

svojim inicijativama povezanima s bespilotnim zrakoplovima jer tako mogu i ubrzati razvoj bespilotnih zrakoplova u EU-u i povećati potporu Ukrajini; posebno poziva države članice da razmotre uključivanje u misije osposobljavanja u području ratovanja bespilotnim zrakoplovima i borbe protiv bespilotnih zrakoplova u Ukrajini kako bi u potpunosti iskoristili stručno znanje i inovativne tehnike kojima raspolažu Ukrajinske oružane snage;

305. preporučuje institucionalizaciju razmjene znanja s Ukrajinom razvojem službenih programa u okviru kojih operateri bespilotnih zrakoplova iz Ukrajine mogu razmjenjivati znanja s voditeljima osposobljavanja iz EU-a/NATO-a, uz koordinaciju NATO-ova Zajedničkog centra za analize, osposobljavanje i edukaciju, NATO-ova Centra za sigurnosnu pomoć Ukrajini i Europske obrambene agencije kako bi se osigurala brza internalizacija taktika potvrđenih na bojištu;

306. preporučuje uspostavu stalne i sustavne razmjene najboljih praksi i osposobljavanja s Ukrajinom kojom bi se integrirala njezina operativna i taktička vojna iskustva na svim razinama, uključujući stratešku razinu zapovijedanja;

307. poziva na uključivanje ukrajinskih stručnjaka u upravne odbore, ispitne timove i razmjene u području osposobljavanja pilota;

308. poziva na uspostavu baze podataka za stečena iskustva i koordinaciju u kojoj bi sudjelovala i Ukrajina kako bi se prikupljali podaci s bojišta, objavljivale provjerene taktike i brzo ažurirale doktrine;

309. poziva Europsku obrambenu agenciju da otvori ured u Ukrajini korištenjem postojećeg Ureda EU-a za inovacije u području obrane s atašeom Europske obrambene agencije ovlaštenim za sudjelovanje u radnim skupinama Ukrajine i država članica u cilju olakšavanja razmjene najboljih praksi između Ukrajine i država članica;

310. potiče Ukrajinu da uputi više operatera letova bespilotnih zrakoplova u škole i programe za osposobljavanje u okviru EU-a i NATO-a kako bi se povećao broj država članica s kojima Ukrajina može surađivati;

311. svjestan je da ukrajinsku proizvodnju bespilotnih zrakoplova znatno otežava nedostatak kapitalnih ulaganja te ustraje u korištenju zamrznute ruske imovine za potporu razvoju ukrajinskih bespilotnih zrakoplova;

312. potiče Komisiju, države članice i njihove obrambene industrije da podupiru ukrajinsku obrambenu industriju, ulažu u nju i surađuju s njom kako bi se na najučinkovitiji način iskoristio puni potencijal proizvodnih kapaciteta u Ukrajini, u skladu s „danskim modelom”;

313. potiče produbljivanje industrijske suradnje s ukrajinskim proizvođačima bespilotnih zrakoplova koji su provjereni u uvjetima

borbe, cjenovno pristupačni i sposobni; potiče države članice i njihove obrambene industrije da ulože dodatna sredstva, pokrenu zajedničke pothvate i razviju partnerstva s Ukrajinom radi zajedničkog razvoja obrambenih proizvoda u EU-u, posebno u području sustava bespilotnih zrakoplova i sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova;

314. ističe potrebu za razvojem dugotrajne strategije za poticanje inovacija i razvoj kapaciteta u području bespilotnih zrakoplova nakon završetka rata u Ukrajini jer će se bespilotni zrakoplovi i dalje koristiti u drugim globalnim sukobima, a usko koncentriranje na europska bojišta nosi rizik od zaostajanja za globalnim razvojem i napretkom tehnologija bespilotnih zrakoplova;

Koordinacija regulatornog okruženja sa strateškim partnerima

315. potiče države članice da uspostave regulatorno okruženje i postupke nabave kojima se postojeći europski ekosustav koordinira i integrira sa strateškim partnerima kao što su Sjedinjene Američke Države, Ujedinjena Kraljevina, Kanada, Australija i Japan, osobito tamo gdje oni doprinose potrebnim kritičnim kapacitetima i sirovinama, s naglaskom na zajedničkom razvoju pogona, elektroničkog ratovanja, laserskih tehnologija i softvera ključnog za misije;

316. svjestan je razlika u regulatornim okvirima država članica EU-a i država izvan EU-a te potiče suradnju s drugim zemljama koje su veliki proizvođači bespilotnih zrakoplova radi poboljšanja regulatornog usklađivanja i pružanja potpore sigurnijoj globalnoj integraciji sustava bespilotnih zrakoplova;

317. naglašava da bi ekosustav poluvodiča uspostavljen Aktom o čipovima također trebao poduprijeti digitalnu okosnicu europskih koridora za bespilotne zrakoplove i infrastrukturu za vojnu mobilnost, omogućujući sigurnu razmjenu podataka, spajanje senzora i koordinaciju prometa za potrebe i vojnih i civilnih bespilotnih sustava uz pomoć umjetne inteligencije;

318. poziva na analizu lanaca opskrbe i povratak proizvodnje kritičnih komponenti u EU kako bi se osigurali dugoročni kapaciteti za proizvodnju bespilotnih zrakoplova;

319. ističe važnost održavanja suradnje te razmjene tehničkih i operativnih iskustava u području osmišljavanja i proizvodnje bespilotnih sustava i rada s njima, među ostalim s partnerima izvan EU-a i NATO-a;

320. naglašava da bi takva suradnja trebala uključivati suradnju između inženjera, stručnjaka za mehatroniku, IT stručnjaka te stručnjaka za elektroniku i optoelektroniku kako bi se poticale inovacije, interoperabilnost i tehnološki razvoj u širem obrambenom ekosustavu;

321. poziva na veću sinergiju između Akta o čipovima i inicijativa EU-a za financiranje obrane putem inicijative Čipovi za Europu iz tog akta i Europskog odbora za poluvodiče kako bi se olakšao daljnji razvoj proizvodnje poluvodiča među državama članicama;

Bespilotni zrakoplovi i protuterorističke operacije izvan EU-a

Integracija sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u vježbe EU-a za borbu protiv terorizma

322. poziva na uspostavu modularnog programa osposobljavanja u području borbe protiv bespilotnih zrakoplova za jedinice za borbu protiv terorizma, koji bi obuhvaćao otkrivanje bespilotnih zrakoplova, tehnike presretanja i simulacije korištenjem crvenih timova;

323. poziva na uključivanje doktrine za borbu protiv bespilotnih zrakoplova u zajedničke vježbe EU-a za borbu protiv terorizma u okviru Europske obrambene agencije i Frontexa; ističe važnost razmjene obavještajnih podataka s NATO-om i strateškim partnerima kako bi se predvidjela upotreba bespilotnih zrakoplova u terorističke svrhe;

324. potiče upotrebu bespilotnih zrakoplova za misije EU-a i granične operacije Frontexa u cilju praćenja mogućih kretanja terorista, ruta za krijumčarenje i trgovinu ljudima te područja koja se suočavaju s migracijskim pritiskom; napominje da sustavi bespilotnih zrakoplova pružaju slike u visokoj rezoluciji, toplinske i multispektralne senzore i radarske senzore sa sintetičkom antenom koji mogu prodrijeti kroz oblake i mrak te omogućiti otkrivanje sumnjivih kretanja ili vozila; napominje da u zonama zahvaćenima sukobima ili udaljenim graničnim zonama bespilotni zrakoplovi mogu pružati stalne, niskorizične obavještajne, nadzorne i izviđačke kapacitete koji znatno nadilaze ono što mogu postići postojeće platforme s posadom ili zemaljske platforme, pri čemu njihovi podaci izravno doprinose objedinjavanju obavještajnih podataka, zapovijedanju i kontroli granica te brzom donošenju odluka;

325. naglašava važnost uloge nadzornih bespilotnih zrakoplova za sigurnost granica EU-a, ali i upozorava da bespilotni zrakoplovi mogu postati presudan i nezamjenjiv alat za krijumčarske operacije; potiče države članice da u nacionalne planove za otpornost integriraju protokole za odgovaranje na prijetnje bespilotnim zrakoplovima; poziva na uključivanje službenika za graničnu kontrolu i izvršavanje zakonodavstva u osposobljavanje za upravljanje bespilotnim zrakoplovima i presretanje;

326. poziva na to da se zajednička nabava te istraživanje i razvoj sustava za borbu protiv bespilotnih zrakoplova financiraju putem Europskog fonda za obranu, pri čemu prednost treba dati mobilnim rješenjima koja se mogu brzo rasporediti i koja su na zahtjev pogodna za ekspedicijske protuterorističke operacije;

°

° °

327. nalaže svojoj predsjednici da ovu Rezoluciju proslijedi Europskom vijeću, Vijeću, potpredsjednici Komisije / visokoj predstavnici Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku, predsjednici Komisije i nadležnim povjerenicima, glavnom tajniku UN-a, glavnom tajniku NATO-a, predsjedniku Parlamentarne skupštine NATO-a, agencijama EU-a u području sigurnosti i obrane te vladama i parlamentima država članica.